

In dit nummer:

- 95 Titel volgt
Bijleveld
- 96 Ik ga slapen, ik ben moe
J. Kranenburg
- 97 Kwalijke 'tranquillizers'
H. Smit
- 99 Bezinning over ons zendings-
werk in Zuid-Afrika (3)
J. Vonkeman
- 102 Potgieterlaan 7 en
het 5e gebod
H. Algra
- 106 De kerken in de Arabische
wereld
P.J. van Kampen
- 108 Maranatha! Hoe blijf ik 'bij de
tijd'?
Johan Klein

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Golgotha

*Uit:
Theo Coenraads,
Rembrandt en zijn Meester
(Ark boeken;
Amsterdam, 1990)*

**het is voorbij
de dood heeft zijn buit**

**over een moordenaar opzij
sprak Hij nog genade uit**

**toen heeft Hij
door God en mensen verlaten
zijn onschuldig leven gelaten
voor wat het is**

liefde

**vergeving van zonde
genade voor recht**

**o Golgotha
waar ik in tranen sta**

**hier heeft U
ons pleit beslecht**

**hier gaf U vol erbarmen
uw hartebloed**

**dood waar is uw prikkel
dood waar is uw overwinning**

**wij gaan
veilig in Jezus' armen
veilig aan Jezus' hart**

de Vader tegemoet

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
Drs. P.J. van Kampen
J.J. Lakerveld
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-620476
Telefax: 0513-627036.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Telef./telefax 0172-445872.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.

Opgave: telefoon 0513-620476; tele-

fax: 0513-627036; E-mail:

kmuller@epsilon.nl

- 5 april Opbouw-dag te Utrecht
19 april Regionale Ontmoetingsdag
CG-NG te Hoogeveen
8 mei NGJ Jeugddag te Wezep;
thema: Kijk eens anders!
10 mei Zendingsvoorjaarsvergade-
ring Leerdam
10 mei Jaarvergadering S.O.S. te
Amersfoort; info: 043-
3615275
14 mei Voorjaarsvergadering SEV,
Jeruzalemkerk, Utrecht;
19.30 uur
12 juni Uiterste inzenddatum Lande-
lijke Vergadering 1998
2 okt. Vrouwencontactdag te
Zwolle; info voor stands:
038-4531945
25 okt. Centrale Diaconale Confe-
rentie te Apeldoorn; onder-
werp: Kerk en gevangenen
8 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam
7 mrt '98 Opening Landelijke Verga-
dering 1998

Ontvangsten boeken

C. van der Leest,

De stress de baas?

Over weerbaarheid en werkdruk bij predikanten

138 blz., f 27,50

ISBN 9055600938

De Vuurbaak, Barneveld

H.M. Kuitert,

Aan God doen;

Een vingerwijzing

74 blz., f 4,95

ISBN 9025946925

Ten Have, Baarn

Hilbrand Rozema,

Paradijs;

Gedichten

44 blz., f 19,90

ISBN 9024291771

Kok, Kampen

Rien van den Berg,

Wakker;

Gedichten

48 blz., f 19,90

902429178x

Kok, Kampen

Dr. F.F. Vellema,

Een venster op de toekomst.

157 blz., f 19,90

ISBN 9029714891

Kok Voorhoeve, Kampen

Huib Noordzij,

Gereformeerd of protestants;

De strijd tussen remonstranten en contra-remonstranten

96 blz., 9050460313

Woord en Wereld, Bedum

Cara? Reuma? MS?

Curadomi helpt met thuis-
zorg vanuit een christelijke
levensovertuiging.

Curadomi

Organisatie voor thuiszorg



Zorg met een visie.

Bel tijdens kantooruren (0318) 54 82 65
buiten kantooruren 0900-82 12340 (spoed)



Het geheime genootschap tegen Koning Jezus

Hildebrand B. Bijleveld, Eemdijk

Het is een fijn stel, dat geheime genootschap van republikeinen. Ze ontvangen met trots een onderscheiding van de koningin, maar ondermijnen intussen haar macht. De prominenten hebben koningin Beatrix weliswaar erkend als staatshoofd, maar gunnen haar geen invloed. In Roemenië gebeurde precies het omgekeerde. De afgezette Koning mag weer terugkomen in zijn vaderland, want hij was een held in de oorlog. Maar hij wordt niet als koning erkend, uitsluitend gedoogd.

Het koningschap is bedreigend. Soms wordt het verleden gebruikt om een koning te gedogen, maar niet te erkennen. En soms wordt de historie ook gebruikt om een koning wel te erkennen maar praktisch niet te gedogen.

Koning Jezus is de afgelopen weken hetzelfde overkomen. Samengevat kun je de boekenweek als een formidabele coupe-poging tegen Koning Jezus beschouwen. Hij mocht alles zijn, behalve regerend vorst. Jezus werd zelfs in zijn eigen domein, namelijk dat van de christelijke gemeente met haar lofzang, niet met rust gelaten.

Op het gregoriaans werd godslieperlijk gedanst. De spot en hoon voor 't nagebouwde kruis in de boekenbalzaal was om te janken. Het geheime genootschap tegen Koning Jezus bleek verbazingwekkend veel prominenten te bevatten. Ja, zelfs mensen die een functie in Zijn kerk bekleden, deden mee.

Met het respect voor Jezus is het vreemd gesteld.

Voor de periode tot Zijn dood, zo lasen we in de boekenweek, krijgt Jezus een Gouden Griffel toegekend, wordt Hij gelauwerd met de Nobelprijs voor de Vrede en is Hij als de meest geciteerde man aller tijden een ideale kandidaat voor de zilveren Reyss-

microfoon. Jezus blijkt een lovenswaardig fenomeen.

De periode na Zijn dood stemt de boekenwormen minder opgewekt. Niemand van de intellectuele genodigden wil Jezus als Koning of, zoals de Bijbel zegt, als priester-koning.

Hij sterft in de literaire geschiedenis. Wat is er dan aan de hand dat velen Jezus geen regerende positie gunnen? En wat doen wij als onderdanen om Hem die eer in 1997 nog te geven?

Jezus voor half geld

Misschien hebben wij aanleiding gegeven voor de gedachte dat Jezus ook voor half geld is te krijgen. Jezus is voorwerp van een populair misverstand.

Hij krijgt twee functies die worden gescheiden: profeet en priester(koning). Een functie voor het marktplein en een voor het kerkplein.

Deze tijd vraagt een belijdenis van de priesterkoning Jezus

Jezus als profeet op de straten en als priester in de kerk.

Jezus wordt als profeet weliswaar erkend, maar in het genootschap van intellectuelen wordt gepoogd zijn invloed te beperken. Als priester valt Hem geen officiële erkenning (geen titel) ten deel, maar wordt Hij als 'gevaarloos' toegelaten tussen de vele anderen die zich in de religie opwerpen.

In de praktijk blijkt dat respect niet diep te zitten. Zelfs niet voor De Bergrede die ook op het boekenbal weer in gepopulariseerde versie als een 'stukje solidariteit' werd voorgedragen. Zelfs die wordt niet getolereerd. Nemen ze het gebed 'Onze Vader' over? Accepteren ze het verbod van echtbreuk? Zoeken zij het Koninkrijk van God (met Koning Jezus)? Nee, Jezus wordt erkend als profeet – wat

wil je ook als literaire professionals onder elkaar – maar Zijn boodschap wordt niet getolereerd. Voor Jezus geen koningstitel en al helemaal geen almacht over hemel en op aarde.

Scheiding en duidelijkheid

Valt er iets tegen in te brengen? Om te beginnen eens kijken hoe het met dat republikeins genootschap in Nederland is gegaan. De beste remedie bleek de publiciteit. Zodra de nieuwsberichten op gang kwamen, zegden de eerste leden al op. De prominenten tegen het koningschap van Jezus Anno 1997 verdienen diezelfde publiciteit.

Gewoon vragen, kiest u voor Jezus of koketteert u er alleen maar mee? Er voor uitkomen dat je aanhanger van Jezus bent (inclusief petje en supportersjaaltje), dat roept scheiding en duidelijkheid op.

De tweede les: de koning van Roemenië is nu ambtelos burger. Hij wordt gedoogd als burger, maar niet getooid met koningschap. Dat is nog veel ernstiger. Daar wordt een spelletje met hem gespeeld. Waarom? Omdat hij zich acceptabel heeft gemaakt, door zich niet langer op te werpen als de vorst over het gehele land.

Zijn verdiensten in het verleden worden gewaardeerd; als koning is hij afgetreden. Met Jezus mogen wij dat niet doen. Hij mag nooit acceptabel gemaakt worden door iets van Zijn koningschap af te doen door Zijn almacht te relativiseren, door Zijn opstanding te vergeestelijken en Hem als een god tussen de vele anderen te gaan zien.

Deze tijd vraagt een belijdenis van de priesterkoning Jezus. Dan is namelijk duidelijk wie regeert en wordt zichtbaar wie Zijn onderdanen willen zijn. Dan is er misschien ook weer een verzetslegertje te verzamelen, ondanks de intellectuele diaspora van 1997. Christus is niet acceptabel te maken voor mensen die voor Hem niet buigen.

Op Christus valt namelijk na Pasen niets af te dingen. Wie over de dood regeert, heeft alle macht.



Ik ga slapen, ik ben moe

En Jezus riep met luider stem: Vader, in uw handen beveel ik mijn geest. (Lucas 23:46)

J. Kranenburg, Kampen

In mijn vorige overdenking wees ik er al op hoe sterk nu de neiging is om allerlei lijden in de wereld, van volken en van van minderheden, zomaar naast het kruis van de Here Jezus te plaatsen en dat men op die manier negeert dat zijn lijden zo volstrekt uniek is geweest.

Een paar jaar gelden zond de KRO een film uit over het leven van pater Titus Brandsma, de man die in 1942 in Dachau om het leven werd gebracht. De film is aangrijpend, maar waarom zond men die uit op de avond van Goede Vrijdag? Zo werd toch weer vergeten hoe onvergelijkbaar het lijden van onze Heer is geweest.

Wat komt dat ook sterk uit in zijn op één na laatste kruiswoord: Vader, in uw handen beveel Ik mijn geest. Wij gebruiken deze woorden nog al eens in de omgeving van de dood. Polycarpus, de bisschop van Smyrna, moet ze gebruikt hebben bij zijn sterven en ook Luther deed dat.

Stervensbereid?

De Heiland citeert hier Psalm 31, maar wat is het verrassend te ontdekken dat dit geen psalm is van een man die stervensbereid is. Integendeel: Hij heeft het vreselijk benauwd onder de plagerijen van zijn vijanden, maar temidden van zijn zoveel bedreigends zegt hij: Bij U schuil ik (vs 1). Je moet mensen tijdens een bombardement zien rennen naar een schuilkelder en je begrijpt: die willen hun leven behouden. In dat kader van een hardnekkige strijd om het leven te behouden, staat dit woord: In uw handen beveel ik mijn geest. De dichter ziet om zich heen grijpende handen, klauwende handen, stompemde handen van de vijanden en temidden van die handen zoekt hij naar een plek waar hij zijn leven veilig kan deponeren. Hij weet zo'n plek:

Gods handen. En hij weet: wanneer ik daar mijn leven neer kan leggen is het veilig.

Jammer van dat woord 'bevelen' dat een beetje in de buurt komt van 'aanbevelen'. Je zou moeten zeggen – en ik heb dan geen mooie maar wel een rake vertaling – „Vader, in uw handen deponeer ik mijn leven”. Je hebt wat veel geld in huis en je brengt het naar de bank. Daar deponeer je het: wilt u dit voor mij bewaren, ik kom het weer terughalen.

Hoe ver we met deze woorden uit de buurt van stervensbereidheid zijn, blijkt ook uit het feit dat de rabbijnen deze woorden later hebben opgenomen in een kinderavondgebed. Kinderen, moegespeeld, maar niet levensmoe, leren 's avonds bidden: In uw handen beveel ik mijn leven. Ik ga slapen, ik ben moe.... Here houd ook deze nacht over mij getrouw de wacht.

Dat heeft de Here Jezus, samen met alle kinderen van zijn volk gebeden: In uw handen beveel Ik mijn geest. Ik ga slapen, Ik ben moe... Here houdt ook

Wanneer wij sterven (als!) is het zo dat wij het leven niet langer kunnen vasthouden. Het glijdt ons uit de vingers.

Maar de Heer gééft zijn leven, heel koninklijk, met luider stem, in de kracht van zijn leven.

En daarin is Hij anders geweest dan allen die vandaag het leven laten in de strijd om een betere wereld. Ik ben wel eens bang dat wij tekortschieten in onze bewondering voor de velen die nu opstandig zijn en hun leven wagen voor wat recht en vrijheid, maar ik zeg er dit bij: al ben je nog zo bewogen om het onrecht en de verdrukking: je leven geven voor de ander kun je niet. Jawel, je kunt je leven wel laten, maar niet in de plaats van de ander.

Misschien moeten we ons als christenen ook een beetje matigen in onze passiemuziek en onze lijdensliederen. Hij is daarin zo vaak een meelijwekkende, maar Hij is zo machtig geweest met die luide stem, dat opgeheven hoofd. Hoe weinig is dat bedoeld om bij ons medelijden en tranen te wekken.

Kunnen we met dit woord nog iets bij het sterven?

Misschien is het goed om te horen hoe Stefanus het gebruikte onder een regen van stenen: „Here Jezus, ontvang mijn geest”. Dat woord blijft tot onze beschikking, tot aan onze dood.

de Heer gééft zijn leven

deze ene nacht van mijn dood over mij getrouw de wacht.

Het hoofd opgeheven

Christus is niet voor ons gesneuveld. Hij is niet gevallen in de strijd om een betere wereld. Hij heeft aan het kruis het hoofd opgeheven en het met luider stem geroepen.

Hij riep het zo luid dat zij die van verre stonden, Maria, Suzanna, Jakobus en Johannes het konden horen en weten: dit zijn geen nauwelijks verstaanbare woorden van een stervende.

Zouden ze het toen begrepen hebben wat Hij bedoelde, toen Hij zei: Niemand ontnemt mij mijn leven; Ik leg het uit mijzelf af; Ik heb macht het af te leggen en macht het op te nemen?



Kwalijke 'tranquillizers'

H. Smit, Papendrecht

Mijn vader, die geen theoloog was maar meer van Kerkgeschiedenis en Kerkrecht wist dan ik ooit zal weten, vertelde me eens, dat het in de eerste tijd na de Reformatie geregeld voorkwam, dat kerkenraden leden van hun gemeente onder ede stelden. Dat gebeurde in conflictsituaties met hun onderlinge beschuldigingen, hun heilloze welles-nietes sfeer, hun onontwarbare probleemkluwens. Dan moest zo'n lid Hem aanroepen, die als enige ons hart kent en bij machte is al ons bedrog te straffen, om zich zo te zuiveren van de blaam, die op zijn naam geworpen was.

Ik was over die mededeling van mijn vader erg verbaasd. Want... in de kerk stel je toch niet onder ede en word je toch niet onder ede gesteld! Dat stond voor mij als een paal boven water. Kort gezegd (zij het in minder fraai Nederlands): In de kerk wordt niet gezworen! Het zou ons allemaal erg verbazen, denk ik, als we zouden horen, dat een kerkenraad in ons heden een eed vroeg van één of meer van zijn leden in een bepaalde conflictsituatie. „Zoiets doet men niet in ons kerkelijk Israël!”

„...uit den boze”

‘In de kerk wordt niet gezworen’ – die kreet lijkt ‘van goede komaf’ te zijn. De Here Jezus verbiedt immers maar niet alleen de eedformules, die beoogden de band met de heilige Naam losser en zo de eed zelf minder bindend te maken. Hij zegt ook, dat alles wat een eenvoudig Ja en een eenvoudig Neen te boven gaat ‘uit den boze’ is (Matth. 5:37). Welnu, ‘uit den boze’ betekent toch zoveel als duivels, verkeerd, verboden! En dus...: In de kerk wordt niet gezworen! Jawel, maar nu volgen we al te gemakkelijk en al te oppervlakkig de betekenis, die ‘uit den boze’ in de praktijk gekregen heeft. De eerste en letterlijke betekenis is altijd nog: voortkomend uit het kwaad! Of – meer persoonlijk – te wijten aan (het succes van) de boze vijand! En wat is dan dat kwaad, dat succes van de boze vijand? De macht van de leugen in ons mensenleven! Als de discipelen de onder de Joden gebruikelijke eedpraktijk zouden handhaven, dan zouden ze erin berus-

ten, dat ook in hun leven de leugen nog zo machtig was, dat een eenvoudig ja en neen niet genoegzaam was maar een ‘heilige bovenbouw’ behoeft. En dat wil de Here niet! In de kring van zijn discipelen moet de troon van de leugen afgebroken zijn. Aan oud Israël stond de Here de eed-bekrachtiging van de woorden nog toe. Maar nu Hij in Christus met de volheid van zijn genade-trouw verschenen is moet de trouw en waarheid ook hun spreken beheersen en moet de ‘bovenbouw’ van de eed overbodig zijn! Eén van mijn broers poneerde nogal eens iets, dat in zijn omgeving geen geloof vond, en stond dan fluks met twee vingers in de lucht! Mijn vader – diezelfde vader! – bestrafte hem daarover ernstig: Wie ãf en toe zweert is gewóónlijk een leugenaar! Wie naar bijzondere bekrachtigingen grijpt zet de leugen weer op een troon in zijn gewóne leven.

„Bij ons is een beschaamd gelaat” (Dan. 9:7, 8)

We moeten niet denken, dat de bedoelde kerkenraden in de na-Reformatietijd maar plompverloren te werk gingen. Zij kenden Mattheüs 5 ook heus wel. De oude Formuliergebeden laten ons zien, hoe onze voorgelachten in de kerk zich voor de Here konden veroortmoedigen! Aangrijpend! Voorbeeldig! Dit zal ook gebeurd zijn, wanneer een lid onder ede werd gesteld! Ik stel me een ootmoedig gebed voor in deze geest: O Here, hoewel uw Zoon ons heeft voorgelaten, dat de leugen in ons leven geen plaats mag hebben en de waarheid al onze woorden moet beheersen, hebben wij te belijden, dat we in onze gemeenschap aan de ware gehoorzaamheid aan dit gebod niet toegekomen zijn en dat de leugen ons nog in zo ernstige mate beheerst! Vergeef het ons, dat wij daarom grijpen naar het middel van de eed, dat u aan uw oude volk Israël gegeven hebt, opdat de aanroeping van uw heilige Naam onder ons trouw en waarheid mag bevestigen. Zegen ons in onze nood, hoewel wij U slechts een beschaamd gelaat kunnen tonen en leid ons verder door de kracht van uw heilige Geest op het spoor van de waarheid! Ja, zo stel ik me de gang van zaken voor!

Slecht 'kalmerend middel'!

„In de kerk wordt niet gezworen!” – Oppervlakkig! Maar nog erger! Een kwalijke ‘tranquillizer’. Een akelig kalme-

rend middel! Er wordt niet gezworen, ook als er... kennelijk wél gelogen wordt! Heeft de Here dát bedoeld? Wij ‘gehoorzamen’ zijn eed-verbod. Maar *deze ‘gehoorzaamheid’ is niet anders dan een farizees formalisme!* De terugkeer naar de oude eed – Mattheüs 5:37 voorbij! – bracht met zich mee een diep besef van zonde, verootmoediging voor de Here, hartelijk gebed om de Heilige Geest, krachtige hulp voor hen die aan de leugen was gewend geraakt. De kreet ‘In de kerk wordt niet gezworen!’ dreigt ons dit alles te doen missen – besef van zonde, verootmoediging, gebed om de Geest – en ons aan de leugen te gewinnen! Deze kreet kan net zo gaan werken als de eedformules van de Joden, waardoor de leugen zich kon handhaven! Het is o zo nodig, dat we ons en de ander in conflictsituaties nadrukkelijk en uitdrukkelijk stellen voor Gods heilig aangezicht! Met een beschaamd gelaat! De genoemde kreet dreigt ons dit alles op een kwalijke manier te ‘besparen’. We worden niet al te zeer verontrust door de macht van de leugen. We zweren immers niet! Inderdaad, een kwalijke ‘tranquillizer’, een akelig ‘kalmerend middel’!

Tegen geestelijke luiheid!

Onze geestelijke luiheid bezorgt ons een voorliefde voor motto-achtige leuzen, die neerkomen op verabsoluteringen van op zichzelf gestelde elementen van de bijbelse boodschap, voorzover deze leuzen ons de werkelijke confrontatie met Gods heiligheid ‘besparen’! – Als we in de wereld van vandaag met al haar ellende heel egoïstisch goed voor onszelf willen zorgen ‘troosten’ we ons met de stelling, dat de Here zijn volk heel royaal een goed leven gunt, waarbij we wél denken aan de zegeningen van Deut. 28:1-13 maar niet aan de vermaningen van Jak. 5:1-6. – Als we ons niet willen laten verontrusten door dorheid in ons eigen leven en in dat van de gemeente ‘troosten’ we ons met de stelling, dat bijzondere Geestesuitingen in het eerste begin van de christelijke gemeente voorkwamen. Maar na de afsluiting van de Canon niet meer! Letterlijk een na-canonieke ‘waarheid’! Ik zou verder kunnen gaan. Ons past het gebed om de hulp van de Here. Dat Hij ons laat leven bij de gehele boodschap van de Schrift en niet bij een ‘geamputeerd’ bestanddeel, dat een eigen leven – óns leven – is gaan leiden!



'Paars' vraagt om een antwoord, maar ook de kerken mogen niet zwijgen

In het blad 'Opbouw' is onlangs een artikel verschenen van Mirjam de Rooy, waarin zij pleit voor een christelijk antwoord op 'paars'. Het zal geen verwondering wekken dat de RPF-fractie in de Tweede Kamer, waarin immers christenen politiek actief zijn, zich door deze oproep voelt aangesproken.

Als je dan als RPF reageert, zal je echter om te beginnen een valstrik moeten vermijden. Ik bedoel dit. Het is gevaarlijk om zo'n reactie als deze aan te grijpen voor zelfrechtvaardiging. In de trant van: waar spreekt Mirjam de Rooy eigenlijk over? We hebben toch een christelijk antwoord op paars en dat is de RPF. Die kant wil ik niet op.

Wel wil ik opmerken, dat er een gespreksbasis is. Immers, de analyse van 'paars', zoals in het artikel is gegeven, stemt voor een belangrijk deel overeen met de wijze zoals 'wij' in Den Haag daar tegenaan kijken. Er zijn vele paarse wapenfeiten waar de RPF-fractie de laatste jaren kritiek op heeft uitgeoefend. Dat loopt uiteen van het sociaal-economisch en milieubeleid tot het beleid met betrekking tot abortus en euthanasie. De rode draad in die kritiek is dat paars, verhoud in een wolk van mooie woorden als eigen verantwoordelijkheid, flexibiliteit, meer dynamiek in de economie, decentralisatie, en zelfbeschikking, verantwoordelijkheden laat liggen, en zelfs bewust van zich afschuift. Zonder er zich van te vergewissen of anderen die verantwoordelijkheden op een goede wijze kunnen oppakken. Dit proces laat de zwakkeren in de samenleving in de kou staan, waar het vanouds een kernpunt is in de christelijke politiek dat de overheid de zwakke dient te beschermen.

We kennen inmiddels allemaal wel zo'n beetje de gevolgen: de bijstandsmoeder die een arbeidsplicht krijgt opgelegd; de werknemer die niet (meer) de arbeidsprestatie van een topatleet kan neerzetten; de gedeeltelijk arbeidsongeschikte die nergens meer kans maakt op een baan omdat de sociale zekerheidsrisico's voor de werkgever te groot zijn; het milieu dat in de 'altijd evenwichtige' afweging bij de grote infrastructurele projecten toch altijd weer het onderspit delft tegenover de economische belangen; de



Foto: ND/Jaco Klamer

euthanasieregelgeving die heeft geleid tot een klimaat waarin ook van wilsonbekwamen het leven blijkt te kunnen worden beëindigd (terwijl het toch 'alleen maar' was begonnen om zelfbeschikking) en een abortuswet die het weghalen van de vrucht vanwege het geslacht of de wintersport mogelijk maakt (terwijl het toch 'alleen maar' was begonnen om baas in eigen buik).

De gespreksbasis is dus aanwezig. Dat betekent dat we kunnen bezien of 'de politiek' (in dit geval onder meer de RPF) en 'de kerken' (in dit geval de Nederlands Gereformeerde Kerken) van elkaar kunnen leren. Is het mogelijk het gesprek met elkaar aan te gaan, met behoud van en respect voor ieders eigen verantwoordelijkheden als politicus aan de ene kant en kerk aan de andere kant?

Een gesprek is echter wel tweerichtingsverkeer, gaat twee kanten op. Opbouw mag zich in een oproep tot de politiek richten. De politiek mag zich ook met een oproep tot de kerken richten. En ook dat wil ik graag doen op deze plaats en wel als volgt.

Op 1 november 1996 vond een congres over theologie en economie plaats in Utrecht, onder de naam 'Riding the Juggernaut'. Ofwel, kan de christelijke theologie een bijdrage leveren aan bijsturing van de moderne, globaliserende economie? Kunnen we de Juggernaut van de economie besturen?

Vier theologen van verschillende snit zouden op dit congres ingaan op de vraag wat zij, vanuit hun vakgebied, zouden willen aanreiken aan de mensen vanuit de praktijk. Kortom, wat hebben (christelijke) organisaties in

politiek en samenleving aan de theologie.

Het antwoord was ontluisterend. Verdiep u in de theorie en relatieveer de maakbaarheid van de samenleving, zei er een. (Ofwel: ga heen en wordt warm.) Ik wil de mensen uit de praktijk niets aanreiken, zei een ander. Theologie moet niet vertaald worden naar ethische handreikingen voor de praktijk, zei een derde. Ook nummer vier had geen antwoorden voor de maatschappelijke en politieke organisaties. Kortom, als het aan deze vier theologen ligt, moet de praktijk, de christelijke organisatie in politiek of samenleving het doen met de eigen theologie van de koude grond.

Nu kunnen de lezers van Opbouw in die zin gerust zijn dat geen Nederlands Gereformeerde theologen aanwezig waren. Zou desalniettemin er niet alle reden zijn de oproep van Mirjam de Rooy ook om te draaien en de vraag te stellen: wat hebben de theologen en dominees uit de kerken de politiek te melden? Hoe vaak wordt op de preekstoel eigenlijk aandacht geschonken aan politiek en maatschappelijk belangrijke onderwerpen? Zijn er predikanten die ook verder durven gaan dan bijbeluitleg voor de zondag en ook de maandag in hun preken betrekken? Met andere woorden, kan de politiek rekenen op 'handreikingen' vanuit de kerken?

Een christelijk antwoord op 'paars'. Prima. Maar dit antwoord formuleren 'wij' in de politiek liever niet alleen.

Jacob Pot,
voorlichter RPF-fractie
Tweede Kamer

Bezinning over ons zendingswerk in Zuid-Afrika (3)

motto: in het nu wat worden zal

J. Vonkeman,
Richmond, Zuid-Afrika

Wie met behulp van Christine Breman's studie over 'Zending van de Nederlands Gereformeerde Kerken onder de Zulu's in Natal, Zuid-Afrika'¹⁾ nagaat hoe het werk van de zendende kerken, elk met de haar helpende kerken, is opgezet, komt er al gauw achter dat we met enkele variaties toch op hetzelfde stramien zijn blijven zitten. De zendende kerken van 's-Gravenhage en Kampen noemen de hulpbiedende kerken steunbiedende, die van Bunschoten-Spakenburg en Leerdam noemen hen samenwerkende kerken. Maar volgens Ds P. Veldstra, aangehaald door Christine Breman (p. 33) is het meer een gevoelskwestie, hoe je hen noemt.

Behalve Kampen hebben de andere drie kerken een Zendingsmoderamen of Zendingsadviescollege waarin de helpende kerken een zekere inbreng hebben. Het laatste is in Kampen afwezig. Maar uiteindelijk zijn het de zendende kerken zelf die alleen de volle verantwoordelijkheid voor alles dragen. De formulering van Ds Vissee indertijd: „Kampen wenst het uitsluitend recht van beschikking en de volle verantwoordelijkheid voor de arbeid” is met een geringe bijstelling hier en daar, hetzelfde basispatroon voor alle vier de zendende kerken. Niet alleen Kampen, maar ook 's-Gravenhage, Leerdam en Bunschoten-Spakenburg hebben de interpretatie-Vissee de hunne gemaakt. Een enkele vriendelijke variatie naar de kant van hulpverlenende kerken toe, doet niets daaraan af. Toch is deze opzet, zoals voor het eerst door Kampen in praktijk gebracht en sindsdien nagevolgd en door Christine Breman wat Kampen betreft, 'solistisch' (p.45) genoemd, 'een' interpretatie van het Synodebesluit van Kampen-1951, maar zeker niet de enige. Gaan we naar gezond Gereformeerd

kerkrecht ervan uit dat Kampen-1951 ook voor de Nederlands Gereformeerde Kerken van vandaag bindend is, dan vinden we hier op onze zendingsweg toch een zeer soepele formulering. Slechts deze „dat, indien kerken zich met andere willen verbinden voor een gezamenlijke uitzending, zij dit zullen doen met inachtneming van de indeling in ressorten, voor het kerkverband aanvaard”. Over de wijze van samenwerking hoe die in gezamenlijke onderneming moet worden uitgevoerd, wordt met geen woord gerept. Alleen wordt gezegd: hoe de kerken het verder ook doen, laten zij het in elk geval wel ressortsgewijze aanpakken.

Van één naar samen

Heb ik in het tweede artikel laten zien, vanuit het zendingswerk in Afrika toegelicht, hoe een zeer zware nadruk werd gelegd op de plaatselijke kerk, in de thuiskerken zien we hetzelfde plaatje oplichten. De interpretatie-Vissee met alle klem op de verantwoordelijkheid van één zendende kerk met als planeetjes de kleinere kerken daaromheen als steunbieders, werd als enige legitieme aanvaard of in elk geval ten uitvoer gebracht. Kampen heeft het later – zover ik weet – als kerk weliswaar niet meer openlijk zo uitgesproken gezegd maar het werd wel onze communis opinio in zendingskerkrecht van de vijftiger en latere jaren. Duidelijk is evenwel dat het best mogelijk is om

We raakten van de deputatenwal in de getallen-sloot

een team van gelijkwaardige zendende kerken te hebben die samen verantwoordelijkheid dragen in eenzelfde zendingsonderneming met gelijke rechten en plichten. Ook de kleine kerken in ons midden die in de huidige opzet nauwelijks enige zendingskansen hebben met eigen verantwoordelijkheid, kunnen in een gezamenlijk ondernemen ruimschoots aan bod komen. De bedoeling van onze gevolgde opzet

was alleen maar prijzenswaardig: de heerschappij van machtige deputaten werd verbroken en de verantwoordelijkheid kwam weer terug naar de plaatselijke kerk; maar met een beperking: alleen die plaatselijke kerken die groot genoeg waren zich als zendende kerk te presenteren, alleen die kwamen aan bod. We raakten van de deputatenwal in de getallen-sloot. Hoe mooi de interpretatie-Vissee ook spreekt over de plaatselijke kerk, de *kleine* plaatselijke kerk wordt meteen buiten spel gezet. Als zendende kerk komt alleen die in aanmerking die krachtig genoeg is, getalsmatig en qua vermogen. Daarom zou ik ervoor willen pleiten te gaan denken in de richting van gezamenlijke verantwoordelijkheid van kerken die elk zendende kerk zijn of samen. Het uitvoerend zendingsadviescollege of hoe men het ook noemen wil, wordt dan ook uit leden van zoveel als mogelijk zendende kerken samengesteld. Het reservoir waaruit bekwame krachten kunnen worden geput voor het aantrekken van mensen met internationale ervaring, met kennis van de Derde Wereld, met financieel inzicht, gewezen zendingsmedewerkers of broeders/zusters met hun inbreng van Engels, wordt zo veel groter dan het nu is. Een team van professioneel in de zending ingewerkte kundigen kan zo tot stand komen, niet om als vroeger de stoelen van synodale deputaten weer te bezetten maar elk met zijn stoel in de eigen verantwoordelijke plaatselijke kerk. Zoals in het kerkelijk werk thuis een predikant aan twee kerken tegelijk verbonden kan zijn, zo kan een zendingsman tegelijk aan een aantal kerken verbonden zijn die hem gezamenlijk uitzenden en opdrachten geven. Men zal tegenwerpen dat we zo toch weer door de achterdeur de deputaten binnenhalen omdat samenwerking op deze wijze hoe dan ook, toch met kerkelijke afgevaardigden zal moeten werken. Inderdaad, maar het grote verschil is dat de vroegere deputaten van 'boven' kwamen, van synodewege waar in een gezamenlijke zendingsonderneming van plaatselijke kerken de deputaten van 'beneden' komen. Logistiek zal nog wel wat denkwerk verricht



moeten worden om aan deze wijze van kerkelijke samenwerking vorm te kunnen geven. Maar er zijn voorbeelden in deze richting te vinden. De inspanning is evenwel de moeite waard omdat de prijs is de weer volledige erkenning van kleine kerken die getalsmatig aanstands werden uitgeschakeld als zending kerk. De kleine kerken van A en B bieden geen steun meer aan de zending van kerk C, waaraan ze als kerk toch geen deel hadden maar hebben elk als zending kerk allerlei Afrika-zaken op hun plaatselijke agenda. Van waarnemers zijn ze deelnemers geworden! Als vanzelf denken we dan natuurlijk aan zending in regio-verband. Een forse zendingsactie kan dan ook alleen classicaal of regionaal worden aangepakt. Onze Vrijgemaakte broeders die toch ook van Kampen-1951 weten, hebben allang de zending weer in classicale banen geleid.

Deskundigheid

Zie ik het goed dan is de taak van de zendingscommissies van vandaag zoveel zwaarder in ons jaarlijks steeds kleiner wordende, krimpende wereldje dan een generatie of meer geleden toen de broeders te doen hadden met verre zwartjes ergens in een onbereikbaar land. Dat verre land is nu net om de hoek; de zwartjes van vroeger zijn intelligente, welgeklede, beschaafde mensen geworden, bijzonder welbespraakt niet alleen in hun eigen taal maar ook in het Engels. De van ouds zo overzichtelijke tegenstelling van Christelijk tegenover heidens, rijk tegenover arm, beschaafd tegenover primitief, is aan het verdwijnen en maakt plaats voor een ander Afrika dat ingewikkeld in elkaar zit, soms veel Christelijker is dan wij hadden kunnen vermoeden maar met soms zulke

gewelddadige heidense en gewelddadige uitschieters dat we verzuchten: was het dan toch vergeefs allemaal? Dan verschillen de prentjes die de zendingen ons voorhouden onderling ook nogal eens, elk schetst ons Afrika vanuit zijn invalshoek. En voordat we het weten staat er een zwarte dominee in onze gezellige vergaderingen welsprekend te betogen In toenemende mate gaat de toekomst van ons werk steeds dringender vragen om deskundige zendingsmensen in de thuiskerken. Willen we ons daarvoor tijdig uitrusten, dan is het zinvol nu te gaan nadenken over een breder verantwoordelijkheidsvlak van onze zending kerken waaruit mannen en vrouwen naar voren treden om straks de zending bekwaam te kunnen gaan sturen.

Meer samenwerking

Maken we het grondvlak van de zending kerken breder, zeg maar decentraliseren, daar moeten we als verschillende zending kerken, elk met haar satelliet-kerken om zich heen, toch nader aan elkaar komen oftewel centraliseren. Is het niet een erfenis uit het verleden om met al te veel angst in het hart voor gedelegeerde macht als in regionale- of landelijke vergaderingen, en voor alles wat naar kerkelijke middelpuntigheid zweemt, in het heden nog als verschillende zending kerken naast elkaar te opereren zonder noemenswaardig effectief overleg? Onze zendingsacties zijn gericht op hetzelfde gebied waar mensen wonen die in een zelfde cultuur delen en dezelfde taal spreken, dezelfde armoede kennen en dezelfde werkeloosheid met het gevolg dat de agenda's van de zendingscommissies zeker wel fotokopieën van elkaar zouden kunnen zijn. Krijgen de zending kerken in de toekomst in stij-

gende mate zelf te doen met de zelfstandige Zoeloe-kerken daar is het geraden nu al te beginnen na te denken over een gemeenschappelijk beleid; welke vorm geven we aan dat intercontinentale kerkelijk contact, welke maatstaven leggen we aan om precies te kunnen inschatten welke steun de hulpbehoevende zusterkerken in Afrika nodig hebben, hoe stemmen we de hulp voor de salarissen van zwarte predikanten als zending kerken op elkaar af zodat de ene zending kerk niet huizenhoge salarissub-

nadenken over een breder verantwoordelijk- heidsvlak van onze zending kerken

sidies betaalt en de andere bekend wordt als een schraalhans, hoe kunnen wij vanuit Nederland eraan meewerken door ons contact met Afrika dat de oerzonde van predikanten in een bischopspij, zonder controle van een sterke kerkenraad, er zoveel mogelijk beteugeld wordt. Voor de ene zending kerk moge dit soort zaken nog wat verder in de toekomst liggen dan voor de andere die er nu al mee te maken begint te krijgen. Licht in het 'nu' wat morgen worden zal, dan dienen we nu al wat meer naar elkaar toe beginnen te groeien. Ik waag het op te merken dat de zendingen in Zuid-Afrika er tot dusver harder aan getrokken hebben om wat beleid en praktische aanpak betreft, in lange gesprekken en in de jaarlijkse conferenties van ambtsdragers, naar elkaar toe te groeien en bij elkaar te blijven dan de zending kerken thuis. Ons verleden lijkt ons in Zuid-Afrika minder parten te spelen dan in Nederland!

Gemeenschappelijk zendingsblad

Het dient gewaagd! Het onderwerp ligt misschien hier of daar wat gevoelig. Maar het zou toch voor de hand liggen om met al die zending kerken in hetzelfde deel van Afrika geconcentreerd, samen één zendingsblad te hebben! Zo'n gemeenschappelijk orgaan hoeft op geen wijze de natuurlijke behoefte om met eigen nieuws voor den dag te komen, te onderdrukken. Daarvoor kan bij onderlinge afspraak een regeling getroffen worden die aan elke zending kerk haar ruimte toewijst met eventueel nog een hoekje voor plaatselijke zendingsacties van hier of daar.

Foto: ZvK



Kunnen we – op bescheidener wijze – niet met iets te voorschijn komen als de Vrijgemaakten met hun 'Tot Aan De Einden Der Aarde'? Ik denk dat we samen de bekwaamheid hebben om met een goed zendingsblad onszelf te presenteren met af en toe wat in-diepte artikelen over Afrika, over wat zending is. Naar de economie van de Heilige Geest zijn er nu eenmaal verschillende gaven. Gelukkig maar! Gerobotteerde twaalf-in-een-dozijn zendelingen zou nogal saai zijn. Maar deze gegeven economie dwingt ons wel ons naar de realiteit te schikken dat je een uitsteking zending kunt tegenkomen wie het schrijven slecht afaat. Een ander heeft die gave nou toevallig wel! In onze huidige opzet van zendingsblaadjes moet je als zending schrijven omdat je zending bent. In het kerkelijke leven thuis hebben we gelukkig zulke vreemde regels niet. Er zijn tientallen goede dominees die nooit een artikel schrijven.

Zoals we nu varen, beschikt de ene kerk over uitstekende informatie die een andere goed zou kunnen gebruiken maar helaas, we weten zo weinig van elkaar. En – onze Christelijk Gereformeerde en Vrijgemaakte broeders herinneren ons er geregeld aan – nu de tijd van de klassieke zending aan het voorbijgaan is, vraagt de nieuwe zendingsfase gedegen informatie, broodnodig voor het doeltreffend functioneren van professionele zendingscommissies. De luxe van het 'getrennt marchieren' van verschillende zending kerken in een zelfde land kunnen we ons vandaag niet meer veroorloven. Ook in zo'n gemeenschappelijke uitgave zullen we ervoor moeten waken dat de ene kerk niet over de andere gaat heersen. Maar daar zijn we dan zelf bij. Kortzichtig is wie hieraan tevoren geen aandacht zou schenken..

Gemeenschappelijk informatiecentrum

Toegegeven, het is een groot woord! Maar waarom zouden de zending kerken niets eens kunnen overleggen hoe waardevol materiaal, dat nu ergens in een kast ligt en straks nog even meegaat naar het bejaardentehuis, verzameld wordt en ergens centraal bewaard? Ik bedoel niet alleen de eigen geschiedenis van hoe het bijvoorbeeld kwam dat de kerk van 's-Gravenhage zending kerk werd in plaats van die van Haarlem. Nee, het gaat niet in het minst om zakelijke informatie over belangrijke materie die onze gemeenschappelijke zending

raakt. Rapporten over het instituut van helper, inschakeling van vrouwen in het gemeentewerk ja ofte nee, belangrijke artikelen over het typische Afrika-denken in tegenstelling tot 'ons' denken. Ik heb gehoord dat Ds Kurpershoek raadgevingen op papier heeft gezet over zaken die een aankomend zending behoort te weten maar niet weten kan. Er is zoveel meer te noemen. Is dat niet iets voor een bekwaam zendingscommissielid die een 'vutter' is of een emeritus-dominee met zendingsbelangstelling? Hier en daar liggen er in kerkelijke tijdschriften of zendingsperiodieken -niet van onze kerken- bijdragen van onze eigen zendelingen, de moeite van het bewaren waard. Dat kan alles bijeengebracht, geselecteerd, geordend en toegankelijk gemaakt worden. Belangrijk voor geïnteresseerde leden van zendingscommissies, ouderlingen en wie ook maar belangstelling heeft. Niet in het minst ook voor beginnende zendelingen die – zo heb ik de idee – we soms wat hebben laten aanmodderen alsof elk voor zichzelf het zendingswiel nog maar eens moest uitvinden. Zendelingen zouden – in onderling overleg – eens een lijstje kunnen opstellen van wat van belang is aan artikelen of boekjes voor wie in zending onder de Zoeloes geïnteresseerd is. Ikzelf zou er wat voor over gehad hebben indertijd wat hulp te krijgen.

(wordt vervolgd)

Noot

1 VU Uitgeverij, Amsterdam 1985

Wat mij bezielt!?

Wat bezielt ons? Een Opbouwdag om opgebouwd te worden. Wat bezielt u? Gezin, tijd, geld.... God? Kunt u dat (nog) uitleggen aan de mensen om u heen? Kom naar de Opbouwdag! Zaterdag 5 april 1997 in de Jeruzalemkerk, Utrecht.

Bezoekers van de Ontmoetingsdag 1996 herinneren het zich vast nog wel: de toespraak van de Doornse predikant dr R. Ganzevoort. Bevinden we ons in de scheepskapel van de Tita-nic, zo vroeg hij zich af. In de gemeente is het gezellig en goed. We hebben alleen niet door dat we ten onder gaan...

Zijn verhaal maakte heel wat los. Nu, bijna een jaar later, wil de Opbouwdag hierop inhaken met het thema "Wat mij bezielt!?"

Brief

Opbouwdag? Dat klinkt nieuw en, het zal u niet verbazen, dat is het ook. Voor het eerst in haar geschiedenis organiseert het Nederlands Gereformeerde blad Opbouw een Opbouwdag. Opbouwlezers werden in de laatste nummers een aantal keren opgeroepen om eens een brief te schrijven. Een brief waarin de schrijver aan bijvoorbeeld een collega, de bureu, een kind, een vader of een moeder uitlegt wat hem of haar bezielt. Het confronteert ons direct met de vraag of we dat nog wel kunnen: uitleggen wat ons bezighoudt, wat ons bezielt. En willen we dat eigenlijk nog wel?

Een groot aantal mensen gaf gehoor aan de oproep. Tientallen brieven bereikten de voorbereidingscommissie. Een aantal van die brieven zal in de komende nummers van Opbouw gepubliceerd worden. Een viertal anderen zal op de Opbouwdag-zelf een grote rol spelen.

Noteert u de datum *zaterdag 5 april* alvast in uw agenda, op de wc-kalender of op een andere zichtbare plaats. De opening is om **10.00 uur** en vanaf 9.30 uur staat de koffie klaar. De lunch wordt verzorgd en de toegang is gratis. Wilt u kinderen meenemen, dan kan dat. Er is gedurende de dag kinderopvang. Welkom!

Voor meer informatie: Marjon Busstra, 033 – 472 31 92



Wat mij bezielt!

OPBOUWDAG

Jeruzalemkerk Utrecht
5 April 1997

Ontmoet elkaar op de Opbouwdag

Potgieterlaan 7 en het 5e gebod

H. Algra, Den Helder

Op de omslag een foto van een vriendelijk lachende jongen in de nu armoedig aandoende kleding van de jaren '40. Op de achterflap een foto van datzelfde jongetje, 50 jaar later, netjes in het pak. Twee foto's van de auteur van een intrigerend boek.

Potgieterlaan 7 is het adres waar Sytze van der Zee opgroeide. Zijn ouders waren enige tijd lid van de NSB. Dat lidmaatschap heeft het gezin in de naoorlogse tijd getekend. Door het thema trok het boek de aandacht (binnen een maand een herdruk). Mij viel een ander thema (meer) op: hoe groei je op als kind in een gezin waar je ouders niet mét en niet zonder elkaar kunnen leven?

Registreren

De schrijfstijl van het boek doet denken aan *Kinderjaren* van Jona Oberski, een boek dat kampervaringen beschrijft. De verteller registreert zijn jeugd zo, dat het lijkt of hij buitenstaander is. In ernstiger vorm zien we dit bij emotioneel getraumatiseerde kinderen, die een deel van hun herinneringen afsplitsen.

Zover is het bij Van der Zee niet gekomen: hij registreert, maar de eigen emoties dringen ook door. Herinneringen aan het gezin en de omgeving tijdens en na de oorlog wisselen elkaar af. Ook het overlijden van de moeder van Van der Zee, nog maar enkele jaren geleden, wordt bijna onderkoeld beschreven.

Wie is mijn moeder werkelijk?

Van der Zee schrijft scherp over zijn moeder.... Maar hij is ook mild. Zijn oordeel is in de loop van een reeks van jaren gerijpt. „Eens koesterde ik de hoop dat ik mijn moeder kon veranderen..... Nooit was het gezellig, ze was altijd zo overheersend..... Het duurde lang voordat ik erin berustte” (34)..... „Want dezelfde vrouw die zo kon tekeergaan, had soms ook momenten van grote tederheid en warmte. Maar ze bleef onberekenbaar

en haar kinderen hadden zich daarop ingesteld, de een door haar uit de weg te gaan, de ander door zich aan te passen” (52). De aandacht die ze tekort komt, compenseert ze door allerlei (meestal psychosomatische) klachten: hoofd, rug, been. Haar man rijdt stad en land af om bij alternatieve genezers heil voor zijn vrouw te zoeken.

Kun je van zo'n moeder houden?

Sytze: „Ik zou het niet weten. Als kind was ik altijd op zoek naar de moeder die zij in mijn ogen niet was. Pas veel later ben ik mij gaan realiseren dat ze een beschadigde, wellicht getraumatiseerde vrouw was, liefdeloos grootgebracht door een kille, koude moeder....” (60). Het is dus geen wonder dat ze geworden is wie ze is. Eerder in het boek wordt verteld hoe zijn broer Wim (die later secretaris van de Raad van Kerken werd) bij herhaling lichamelijk mishandeld werd door zijn moeder. Wim vertelt na de afscheidsdienst dat het overlijden van zijn moeder hem emotioneel niets doet (68). Het is een schokkende passage in het boek. Bij Sytze heeft het proces lang

Het zwijgen was oorverdovend

geduurd, maar: „We hebben uiteindelijk vrede gesloten, hoewel het lang, veel te lang heeft geduurd, maar er zijn tijden geweest dat ik haar verafschuwde, zelfs bijna haatte (15).”

Klem

Ruzies waren in Huize van der Zee aan de orde van de dag, vooral tussen de beide ouders. Soms was er geen openlijke ruzie, maar dan „was hun mokkend zwijgen oorverdovend” (26). Zijn moeder vindt zijn vader een nietsnut die niets bereikt heeft. Hij krijgt ook niet de kans om het goed te doen: op alles wat hij zegt of doet levert ze commentaar. Maar vooral wil ze aandacht, eindeloos aandacht. Alles draait om haar. De kinderen zaten emotioneel klem in het conflict tussen de ouders. „En ik deed er het zwijgen toe.

Want ik had geleerd dat je, als je op zulk soort zaken serieus inging, je al snel in een mijnenveld terecht kwam...” (18). Ook de volwassen Sytze zit nog steeds klem tussen zijn vader en zijn moeder. Hij wil zijn vader een genoeg doen, maar hij kiest toch maar voor zijn moeder, want anders zou de sfeer voor de rest van de dag verziekt zijn en zijn moeder zou het hem niet gemakkelijk geven. Een uurtje later blijkt dat de lichamelijke klachten van zijn moeder opeens verdwenen zijn, plotseling loopt ze als een kieviet „alsof een wonder was geschied. Het mirakel waar wij al op hadden zitten wachten, toen ze de ene kwakzalver na de andere afliep, en ik dacht: daar trappen wij ook altijd weer in” (35).

Beschadigde kinderen

Van der Zee laat ons een indringend kijkje nemen in het gezin waarin hij is opgegroeid. De vraag bekruipt je: mag dat? De ideeën op dit punt zijn verschillend. Maar, anders dan bij sommige andere auteurs, heb ik bij Van der Zee toch niet het gevoel dat zijn boek een afrekening is met het milieu waarin hij is opgegroeid.

Wat heeft *Potgieterlaan 7* nu met de inhoud van *Opbouw* te maken? De reden is dat het thema van het boek zo herkenbaar is. Het laat ook zien hoe de zoektocht naar een goede manier van omgang jarenlang kan duren; het roept het beeld van een doolhof op.

Veel mensen worden tot op hoge leeftijd getekend door de omgang met hun ouders, ook binnen de kerken. Vaak haperde de communicatie, maar er is in een aantal gezinnen ook sprake geweest van geestelijke en lichamelijke mishandeling. Incest, fysieke agressie, voortdurend kleineren, kinderen tegen elkaar uitspelen: het komt allemaal voor.

Helaas heeft de emotionele beschadiging meestal ook negatieve gevolgen voor het geloofsleven. Sommigen hebben jarenlang psychotherapie nodig om de gevolgen van deze trauma's te boven te komen.

Zondigen mensen tegen het 5e gebod als ze geen kant meer uit kunnen, als ze niet meer weten hoe ze van hun



ouders moeten houden? Van der Zee noemt die vraag zijdelings. Wat vraagt God van ons in het vijfde gebod? De recente bewerking van de Heidelbergse Catechismus, zoals in gebruik bij de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt), spreekt van 'gepaste gehoorzaamheid aan de goede onderwijzing en tucht van de ouders, waarbij we ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebben. Dat geldt voor onze ouders, maar ook de overheid en onze baas.

Ingeslikte woede

In de uitbreiding naar *anderen* die over ons gesteld zijn is de Heidelbergse Catechismus uniek. Waarom: dat laat het gefingeerde verhaal van broeder Joppe zien. Vermoedelijk heeft Joppe de woede tegen zijn vader *ingeslikt*. Daardoor vertaalt de woede zich nu naar anderen die 'over hem gesteld zijn'. Mensen die 'de baas spelen' ziet hij als autoritair, omdat ze hem herinneren aan zijn vader. Hij is daarom allergisch voor iedere vorm van kritiek. De geschiedenis herhaalt zich, ondanks de mooie woorden die broeder Joppe nu weet te vertellen over de relatie tot zijn vader. Hebben de auteurs van de Heidelbergse Catechismus gezien dat er een verband bestaat tussen de omgang met de eigen ouders en de latere relaties die iemand legt? Het 5e gebod gaat niet alleen over onze ouders, het gaat ook over de omgang met anderen die over ons gesteld zijn.

Eerst luisteren

De geschiedenis van broeder Joppe laat zien dat het goede antwoord op vraag 104 niet zit in het ontkennen en verdringen van woede. Te vaak heeft de kerk gedacht dat het eren van ouders betekent dat kinderen hun mond maar moet houden. De onverwerkte woede komt er dan echter ergens anders weer uit; hetzij in gedrag en relaties, hetzij door een chronische ondermijning van de gezondheid. Sytze van der Zee heeft jarenlang geworsteld met de vragen die het gedrag van zijn ouders opriep; uiteindelijk vond hij een 'tussenweg'. Moet je je ouders altijd gehoorzamen? De catechismus spreekt van gepaste gehoorzaamheid aan de *goede onderwijzing en tucht*. Daar staat dus heel iets anders dan: ouders in alles 'slaafs' volgen. Goede opvoeding gebeurt in een dialoog, waarbij het kind steeds meer inbreng krijgt en ondertussen ook leert om de opvattingen van de opvoeders op waarde te

schatten. Bij geestelijke of lichamelijke mishandeling is geen sprake van goede onderwijzing of tucht. Emotioneel beschadigde kinderen help je dan ook niet als ze *bij voorbaat* hun ouders moeten vergeven; we mogen van hen niet het (bijna) onmogelijke vragen. Een voorbarig appèl op het 5e gebod staat dan bijna gelijk aan pastoraal misbruik van dat gebod. Meestal moet de pijn eerst herkend en opnieuw beleefd worden en zal er langdurig geluisterd moeten worden. Vooral als ouders ook gemeenteleden zijn is dat moeilijk; je raakt als 'luisterend oor' in een loyaliteitsconflict. Vaak moet er doorverwezen worden naar een professionele instelling. De problemen kunnen immers zo groot zijn dat de geestelijke groei er volkomen door blokkeert.

Ja, maar.....

Is dat dan alles? Ligt de schuld per definitie bij de ouders? Zijn we weer terug bij af? Dat was toch het verhaal uit de jaren '70? Het geloof kan toch ook genezend werken? En: gaat het dan zó vaak fout in de opvoeding? Natuurlijk: er zitten veel meer kanten aan dit verhaal. De meeste kinderen groeien ook in onze tijd redelijk harmonieus op. We mogen ook geloven

Pastoraal misbruik van het vijfde gebod

dat God mensen kan veranderen. De schuldvraag ligt heus niet altijd bij de ouders. Er zijn ook kinderen bijzonder onredelijk zijn tegenover hun ouders. Wat de ouders ook proberen, ze doen het in de ogen van hun kinderen nooit goed. Die geschiedenissen komen ook voor en we mogen er de ogen niet voor sluiten. Deze keer werd echter het accent gelegd op die situaties waar kinderen beschadigd zijn in de gezinssituatie en waarbij ze hulp nodig hebben om door die blokkade heen te groeien.

De oorlog

De houding tegenover de ouders komt nog op een andere manier naar voren in het boek van Van der Zee. Hoe ga je om met een vader die lid is geweest van de NSB en de W.A.? Die vraag heeft de auteur zijn leven lang achtervolgd. Het onderwerp was namelijk binnen het gezin taboe: daar waren zijn ouders het wél met elkaar over eens. Zo'n gezinstaboe is voor gevoe-

lige kinderen altijd belastend: ze worden een *tweede generatie slachtoffer*. Na 54 hoofdstukken volgt in het boek een *Nawoord*. Na de dood van zijn vader gaat Van der Zee op zoek naar diens feitelijke oorlogsgeschiedenis. Hij komt terecht bij een archief van het *Ministerie van Justitie*. De geschiedenis blijft wazig; de verslagen zijn formeel, er zijn tegenstrijdige verklaringen, hij kan zijn vader niets meer vragen. Wel blijkt dat zijn vader niet de meeloper was die de Hilversumse

De geschiedenis van broeder Joppe

Broeder Joppe vertelt dat hij vroeger zijn vader haatte. Van jongs af aan klikte het niet tussen hem en zijn autoritaire vader. Hij was blij dat hij jong de deur uit kon. Later kwam hij toch tot inkeer. Leerde het 5e gebod immers niet dat je je ouders alle eer, liefde en trouw moest bewijzen? Daarom heeft hij die zonde weggebannen uit zijn leven, al kostte hem dat veel moeite. Het verhaal klinkt heel positief. De vraag is echter wat er met die haat van Joppe gebeurd is. Hij ligt voortdurend met allerlei mensen overhoop. De dominee deugt niet, met de kerkenraad zijn er steeds weer onverkwikkelijke incidenten, met zijn directe chef heeft hij vaak aanvaringen; het is zelfs tot een rechtszaak met zijn werkgever gekomen. Nee, met Joppe valt niet te spotten! Hij doet daarbij zulke felle uitspraken dat de toehoorder zich wel moet gaan afvragen of er nu ook niet sprake is van zonde tegen het 6e gebod: je zult je naaste niet haten, kwetsen of doden met gedachten, woorden of daden. Ook het gezin lijdt onder de spanningen die het gedrag van broeder Joppe oproept. Tegen zijn kinderen is hij net zo autoritair als zijn vader vroeger tegen hem was.

Het vijfde gebod

In het vijfde gebod eist God van mij dat ik mijn vader en mijn moeder en allen die gezag over mij ontvangen hebben, alle eer, liefde en trouw bewijs, mij aan hun goede onderwijzing en tucht met gepaste gehoorzaamheid onderwerp en ook met hun zwakheid en gebreken geduld heb, omdat God ons door hun hand wil regeren.



woonomgeving van hem had gemaakt. Hij bedankte in 1942 voor de NSB. Volgens sommige mensen uit het verzet heeft hij zelfs veel onheil weten te voorkomen. Het beeld blijkt genuanceerder dan door de buurt werd gedacht. Wat jammer dat Sytze's ouders de kinderen niet de gelegenheid hebben gegeven om persoonlijk over dat verleden te praten. Nu hebben ze 'levenslang' gekregen: hun hele leven lang moesten ze het thema van een door de ouders verdrongen verleden met zich meedragen.

Kerk

De ouders van Sytze waren van huis uit kerkelijk, maar het geloof speelde in het dagelijks leven een geringe rol. Ze stuurden hun kinderen naar de Christelijke school, omdat het onderwijs er goed en de school dichtbij was. Kort na de oorlog gaat Sytze met zijn vader opeens een aantal zondagen naar de kerk, maar daarna niet meer. Als kind bad Sytze soms intens, maar het baatte niet.

Een opmerkelijk groot aantal hoofdstukken is gewijd aan broer Wim; daarin komt het thema 'kerk en geloof' nog het meest aan bod. Verder wordt het bestaan van kerk en geloof wel geregistreerd, maar vervult in het denken van de auteur slechts een marginale rol (ook wat dat betreft is het boek eigentijds). Geloof aan de rand van het bestaan kan helaas niemand steun bieden; het is óf ballast óf hooguit een illustratie van een voorbij verleden. Dat verleden wordt vooral weerpiegeld in het onderwijs. Voor de kinderen uit het gezin was geen plaats meer op de christelijke school; ze werden paria's. Je vraagt je dan ook af: gaat een christelijke school zó met kinderen om? Alleen de vroegere hoofdonderwijzer van Sytze vormt hierop een gunstige uitzondering; hij wordt met warmte beschreven. Het onderwijzend personeel ontsteekt snel in drift en lijfstraffen zijn niet ongevoel.

Waarschijnlijk hebben juist de negatieve ervaringen in het christelijk onderwijs Sytze verder van het geloof verwijderd. Het is een signaal: het christelijk onderwijs moet het Evangelie niet alleen met het woord, maar ook met de daad verkondigen.

Naar aanleiding van: Sytze van der Zee, Potgieterlaan 7.

Uitgave: Prometheus. Amsterdam, 1997, 277 blz.; Prijs: f 25,-.

De auteur was tot voorkort hoofdredacteur van 'Het Parool'.

Terloops

Til is overleden

De vorige keer werd nog eens opgenomen een 'terloops' uit 1980. Het ging over Sjun en Til. Sjun is vrij kort daarna overleden. Hij is niet lang ziek geweest en hij stierf vrij onverwacht. Dat was een hele klap voor Til. Het heeft lang geduurd voordat ze er een beetje overheen kwam. „Waarom moest dat nou?” Misschien heeft ze dat wel honderden keren tegen zichzelf en anderen gezegd. Maar toen ze het leerde aanvaarden kon ze weer 'God beschikt' zeggen. Toen kreeg ze ook haar levendigheid weer terug.

Begin 1995 veranderde er iets. Heel de Bommelerwaard moest evacueren en dat kon ze niet bevatten. Ze werd er, zoals ze zei, tien jaar ouder van. En dat is ook zo gebleven. Ze was een week bij haar neef de pastoor in Brabant. Een prima adres, maar toch... Uit je eigen huis weg moeten, het ging allemaal veel te vlug voor haar. Ze vergat zelfs een foto van Sjun mee te nemen.

Eind 1995 werd ze ziek, zo erg, dat ze het 'H. Sacrament der Zieken' ontving. Ze knapte echter weer op en opgelucht vertelde ze later, dat ze echt had gedacht naar Sjun te zullen gaan. Maar ja, ze wou ook nog wel verder leven. In het bidprentje, dat bij de begrafenis werd uitgegeeld, staat, dat haar ziekbed een toonebeeld was van levenskracht en doorzettingsvermogen. Ze wou niet ziek zijn en ze wou helemaal niet sterven. Het 'God beschikt' kwam een tijdlang niet over haar lippen. Ze wou graag zelf beschikken. Ze wou graag negentig jaar worden en ze hoopte in de komende zomer haar priester-neef uit Indonesië nog te zien. En in september 1996 ging ze voor het eerst in een vliegtuig om naar Lourdes te gaan. Het Maria-geloof was opeens weer sterk in haar geworden en ze smeekte in Lourdes om genezing. Ze ging kerk in en kerk uit, maakte alles van dichtbij mee en kwam voldaan weer terug. Maar enkele weken later lag ze weer in het ziekenhuis. Ze knapte weer op, maar weer wat weken later begreep ze, dat ze niet beter zou worden. Ze wilde thuis sterven en liet zich door familieleden verzorgen. Ze hield de touwtjes in handen en regelde nog allerlei dingen. En het 'God beschikt' kwam weer over haar lippen. En zo heeft ze het eind gelovig afgewacht. Ze had kanker – ze heeft het woord zelf nooit uitgesproken – en is zonder pijn rustig gestorven.

Tijdens de Avondwake werd gelezen uit Job 14 en Psalm 25. Na de vraag van Job „Blijf ik vergeten of haalt u mij weer voor ogen” volgde de zekerheid van de psalmist: „Op U vertrouw ik... De Heer is goed en rechtschapen, daarom wijst Hij zondaars de weg”.

We hebben Til begraven op een zonnige middag, kort na de barre kou. De pastoor heeft in de dienst veel goeds over Til gezegd. Het belangrijkste was, dat ze een groot Godsvertrouwen had en dat ze hield van mensen. Daarin heeft ze veel voor andere betekend. Je ontmoet in je leven soms bijzondere mensen. Til was er één van!

P. C. van Wijk, Zaltbommel

Kruimels van de tafel

Twée schilderijen (1)

Als ik over voldoende talent beschikte, zou ik een schilderij willen maken van Christus' kruisiging, maar dan niet zoals het al zo vaak is gebeurd: Golgotha met drie kruisen en drie kruiselingen. Natuurlijk kan een dergelijk schilderij ook goed zijn, maar zelf zou ik het anders willen doen.

Ik zou een grote aardbol willen schilderen, waarop de contouren van Amerika, Europa, Afrika en Azië duidelijk herkenbaar waren. Dan zou ik de gekruisigde Christus schilderen, niet hangend aan een kruis dat daar ergens stond opgericht, maar liggend, uitgestrekt over die aardbol, zijn lichaam met de tot in het onmenselijke verurongen en uitgerekte ledematen op de aardbol vastgepind als op een middeleeuwse pijnbank. Zijn handen zouden vastgesnoerd zijn met prikkeldraad van straffkampen, zijn voeten zouden vermorzeld worden door de tandwielen van goud- en diamantmijnen. Zijn hoofd zou vastgepind liggen in New York bij de beurs in Wall Street, terwijl wolkenkrabbers als stekelige reuzendorens in zijn hoofdhuide prikken. Zijn lichaam zou uitgestrekt liggen over Europa, grotesk verwrongen. Uit zijn zij zou een trillende speer omhoogsteken, niet een gewone speer, maar de lange, priemende spits van een kerktoeren. Want denk niet dat de westerse christenheid Hem vandaag niet zou kruisigen. Christus wordt nog steeds gekruisigd, dagelijks, in alle delen van de wereld en in alle milieu's, ook in kerkelijke. Al die ongerechtigheid in de wereld en in de kerk heeft Hem aan het kruis gebracht.

Om het schilderij te completeren zou ik ook mezelf erbij schilderen, staande naast het gemartelde lichaam van Christus, half over Hem heengebogen, een brandende sigaret uitdrukend in zijn vlees. Want wanneer ik alleen maar zou weten te vertellen dat Christus vandaag nog gekruisigd wordt door de zonden van de wereld en ik zou vergeten dat ook mijn zonden en gemeenschap daaraan mede debet zijn, dan zou heel dat schilderij alleen maar hypocriet zijn.

M.R. van den Berg, Groningen



De tweede brief:

„Mijn kindje was overleden”

„Ik schrijf over het verlies van mijn twee kindjes tijdens mijn zwangerschap van drie maanden. Ik had niet gedacht dat een miskraam zo ingrijpend zou zijn. Ik merk dat mensen vaak denken dat de eerste drie maanden van een zwangerschap nog niet echt gelden. Alsof het dan nog niet om echte kinderen gaat. Ik heb dat echter heel anders ervaren. Soms voel ik mij onbegrepen. Ik heb ook gemerkt dat er een groot taboe heerst rond miskramen. Dit taboe wil ik heel graag doorbreken. Juist bij zo'n ervaring heb je zoveel behoefte aan aandacht en begrip van je omgeving. Daarom heb ik gemeend deze brief in te moeten sturen.”

Lieve Here God,

De afgelopen dagen heb ik mijn verhaal vaak verteld aan de mensen die mij lief zijn. Maar ik heb zo'n behoefte om er over te blijven praten. U vindt het toch niet erg als ik U nog eens vertel hoe ik alles heb beleefd en wat ik voel?

Twee weken geleden bezocht ik de verloskundige. Ik was drie maanden zwanger. De verloskundige kon het hartje van mijn kindje niet horen. „Het was nog te vroeg”, zei ze. Ik mocht over vijf weken terugkomen.

Die week heb ik veel mensen verteld van mijn zwangerschap. De spannende drie maanden waren immers voorbij! Maar heel diep van binnen voelde ik mij helemaal niet zwanger meer. Ik twijfelde. Ik merkte alleen aan mijn broeken dat ik zwanger was. Hoe was dat ook al weer bij de zwangerschap van mijn dochtertje? Ik zocht het op in het dagboekje dat ik gedurende haar zwangerschap had bijgehouden. Ik las dat ik toen al wel het hartje had gehoord. Ik las ook dat mijn kindje het al kon voelen als ik over mijn buik aaide. Ik kon dus al contact maken met mijn kleine baby. Daar schrok ik een beetje van. Waarom deed ik dat nooit? Was ik te druk met dagelijkse dingen? Ik kocht dezelfde dag nog een fles bodylotion en nam mij voor meer aandacht te besteden aan mijn kindje. 's Avonds na het dou-

chen zou ik lekker over mijn buik wrijven.

Onbewust maakte ik mij zorgen over de negatieve harttonen. Ik belde de verloskundige. Ik mocht nog dezelfde dag langskomen. Maar weer hoorden wij geen harttonen. Een dag later waren wij in het ziekenhuis voor een spoed-echo. Daar werd mijn gevoel bevestigd: mijn kindje was overleden.

En toen kwamen er drie vreemde dagen. Ik moest wachten tot het kindje op natuurlijke wijze geboren zou worden. Mijn buik was dik, maar ik was niet zwanger meer. Zondagochtend gewoon naar de kerk met een overleden kindje in mijn buik. Wanneer zou het beginnen? De verloskundige en de huisarts hadden mij voorbereid op een zware, emotionele bevalling. Wij hebben gebeden of de bevalling spoedig op gang mocht komen.

Ons gebed werd verhoord. Drie dagen na de echo kreeg ik 's nachts heftige weeën. Anderhalf uur later werd Myrthe geboren. Zij is bijna elf weken 'oud' geworden. Maar ze was niet groter dan een kindje van zo'n negen weken (drie centimeter). Deze nacht was zo speciaal. Wij werden overspoeld door gevoelens van opluchting en verwondering. Myrthe was een prachtig kindje met een lief gezichtje met oogjes, een neusje, een mondje en oortjes in aanleg. Deze kleine oortjes waren als het ware op het hoofdje getekend. Myrthe keek zo vriendelijk, alsof ze wilde zeggen: „Papa en mama, met mij is het goed hoor”. Haar armpjes lagen op haar bolle buikje, ze had haar beentjes opgetrokken. Wat ons het meest fascineerde waren haar handjes (nog kleiner dan een spel-denknopje) met elk vijf vingertjes. Wat een enorm wonder! Wij hebben een hele tijd naar haar gekeken.

Maar Myrthe was niet alleen. Ik bleek zwanger te zijn geweest van een tweeling. Het tweede kindje (Hansje) is al na een week of zes overleden. Wat voelde ik mij rijk. Ineens had ik drie kinderen. Wat jammer dat ik Myrthe en Hans nooit zal zien opgroeien. Dat zal altijd een verlies blijven.

Heer, dit alles is nog maar drie dagen geleden gebeurd. Maar nu al voel ik dat deze ervaring mij rijker heeft gemaakt. Het wonder van de geboorte is voor mij nog veel groter geworden. Wat wonderlijk mooi heeft U dat allemaal bedacht. Hoe is het mogelijk dat zoveel mensen

Wat mij
bezielt!



OPBOUWDAG

Jeruzalemkerk Utrecht
5 April 1997

Dit jaar geen
Ontmoetingsdag:
ontmoet elkaar
op de Opbouwdag

om mij heen niet kunnen of willen
geloven dat U bestaat?

Ik denk veel aan Myrthe en Hans. Ik ben ervan overtuigd dat ik hen eens terug zal zien. Myrthe was voor mij het duidelijkste bewijs dat zij een echt kindje was. Nee, ze heeft niet meer kunnen groeien... Maar U heeft haar toch gemaakt, net zoals U mij heeft gemaakt? Het was toch uw bedoeling dat deze kinderen in onze huiskamer zouden rondhuppelen en dat zij gelukkig zouden leven tot uw eer?

In gedachte zie ik Myrthe en Hansje op de jongste dag handje in handje voor uw troon staan, helemaal vooraan in de rij. Ik vind dit een mooie gedachte ook al weet ik niet zeker hoe het zal zijn. Zullen Myrthe en Hans nog geboren moeten worden, zijn ze straks ineens volwassen of blijven het altijd baby's? Alleen U weet het. Ik houd mij vast aan uw belofte dat U datgene wat U begonnen bent ook af zult maken en dat alles later goed zal zijn.

Ik sluit mijn brief af met een gedichtje dat ik van iemand kreeg. Het is geschreven door ene Lode-wijk. Ik vind het erg mooi.

Troost

't Tere leven
dat met beven
was verwacht
heeft beneden
wel een wrede
smart gebracht
maar hier boven
mag hij loven
dag en nacht
Die hem 't leven
wilde geven
onverwacht.

Zorgt u goed voor Myrthe en Hans?
Liefs van,

Annemarie



De kerken in de Arabische wereld

1. Veelkleurigheid

P.J. van Kampen, Ede

Op 22 februari 1997 had ik het voorrecht te mogen spreken op de jaarlijkse ontmoetingsdag van de AWZ, de Arabische Wereld Zending. Dat is, zoals de naam al doet vermoeden, een club Christenen die meent dat het Evangelie ook verkondigd moet worden in de Arabische wereld. Op de ingehouden wijze die in die regio nodig is, wordt wezenlijke hulp gegeven aan diverse gelovigen in dat grote gebied van Marokko tot Irak, want zo ruim is die Arabische wereld: Mauretanië, Marokko, Algerije, Tunesië, Libië, Egypte, Soedan, Saoedi-Arabië plus de diverse Golfstaten, de Palestijnse West-Bank, (een deel van) Libanon, Syrië, Jordanië, Irak, ziedaar de regio. Turkije en Iran zijn geen onderdeel van die Arabische wereld; ze worden wel voor een groot deel door Moslims bewoond, maar zijn geen Arabieren!

Laat ik maar beginnen met te zeggen dat ik groot respect voel voor de Arabische cultuur. Er zijn in het Westen heel wat mensen die negatief doen over die Arabische cultuur; die zou sinds de tijd van Mohammed al zijn blijven steken – het zou een statische samenleving zijn zonder enige vooruitgang in wetenschap, kunst of cultuur, een regio die in al de eeuwen van haar bestaan nooit veel bereikt heeft. Dat sombere beeld lijkt me echter grotendeels onjuist! Al hebben wij natuurlijk ernstig verschil met de meeste Arabieren m.b.t. ons geloof, het is ronduit 'vals getuigenis tegen onzer naaste', als we suggereren dat de Arabieren cultureel nooit wat gepresteerd hebben. Dat is de suggestie van Centrum Democraten of lieden die nog ter rechterzijde van deze verderfelijke partij staan. Het zijn de mensen die de superioriteit van het blanke ras of het (etnisch zuivere) Nederlandse volk propageren. Helaas is dan de handhaving van de rechten en verworvenheden van volk of ras daarmee in de handen gelegd van haar meest verachtelijke leden...

Koffie, kaffer en katoen

Wat die grootse en rijke Arabische cultuur betreft, je hoeft alleen maar één boek te bekijken om te zien hoe de neerbuigende reacties op de Arabische cultuur niet kloppen. Het erg aardige boek van Marlies Philippa, *Koffie, Kaffer en Katoen. Arabische Woorden in het Nederlands* geeft tientallen, zo niet honderden, woorden die onze taal aan het Arabisch ontleend heeft. En vaak hebben we niet alleen de woorden aan het Arabisch ontleend, de zaken die ermee aangegeven worden zijn vaak ook via Arabieren tot ons gekomen: dan gaat het niet alleen om 'sjies kebab' of 'koeskoes', maar ook aubergine, artisjok, spinazie en andijvie (dat laatste vermoedelijk), dragon, karwij, komijn, kappertjes, katoen, satijn, taf-zij, muts, bef, jopper en ga maar door. Ik voel me niet geroepen om het hele boek over te schrijven. Het verscheen in 1989 bij uitgeverij Thomas Rap en is nog steeds in de boekhandel beschikbaar – een heel leuk boekje. Ook zeer belangrijk is het om te melden dat er aparte hoofdstukken zijn opgenomen over leenwoorden op het gebied van de wetenschappen: de wiskunde, sterrenkunde, schei-

hoe de neerbuigende reacties op de Arabische cultuur niet kloppen

kunde en medicijnen. Op die terreinen hebben de Arabieren namelijk grote faam verworven, voornamelijk in de periode tot 1500, overigens.

Fijnzinnig en indrukwekkend

Wie in de Arabische wereld reist merkt vaak een schitterende, fijnzinnige bouwstijl en evenzeer imposante tuinarchitectuur.

De fantastische paleizen van het Spaanse Andalusië (ook weer een Arabisch woord, tussen haakjes) zoals het Alhambra van de stad Granada of de prachtige stad Cordoba met zijn talloze beschutte binnenplaatsen laten iets zien van de voorname en geavanceerde levensstijl van de Arabieren die

voor 1492 in Spanje verbleven. Je kunt Marokko niet bezoeken zonder dat je onder de indruk komt van de gecultiveerde bouwstijlen, in Fez en Meknes en Marrakesj. De bouwkunst van de moskee van Samarra – aan de andere kant van de regio, in Oost-Irak – is al even boeiend. Een zestig meter hoge minaret steekt de kop op boven een nagenoeg vlak land. Met een hele groep ga je omhoog, langs de buitenkant van het gebouw. Als een langgerekte schil loopt een trap omhoog. Je hebt een onbelemmerd uitzicht, want er is aan de ene kant geen muur, geen handvat ook. Alleen één stang om je vast te houden bevindt zich aan je linkerhand. Voor wie bij tijd en wijle aan hoogtevrees lijdt is het het meest enge gebouw van het hele Midden-Oosten, qua 'mensonvriendelijkheid' alleen te vergelijken met de Dom in Basel en de trans van het gemeentehuis in Sluis, die al heel lang op mijn lijstje staan van objecten om voortaan te mijden... Maar wat een gebouw is dat in Samarra! Een cultuur die dat neerzet mag trots zijn.

De sfeer van de *suq* (open markt) in Caïro is toch fantastisch! Ik zelf vind vooral een zitje voor het stamkoffiehuis van de Nobelprijswinnaar voor Literatuur Maqfoez erg aantrekkelijk; daar kan je lekker zitten vlakbij een prachtige oude stadspoort met uitgesneden hoefijzervormige doorgang. Daar passeren in een kwartier tijds de prachtigste en boeiendste mensen. Vaak veel armoede en meestal veel waardigheid! Of neem de *suq* in Jeruzalem. Wat heb je ook daar een fantastische sfeer! Het buitengewone 'eetdorp' met allerlei ambachtelijke winkeltjes vlakbij het vliegveld van Amman, de Jordaanse hoofdstad. 'Ken Zeman' ('Er was eens' in het Arabisch) is de leukste omgeving om te eten die ik ergens ter wereld ken – en niet te gek duur! Ik kan niet naar waarheid beweren in de Arabische wereld heel veel te hebben gereisd, maar heb een aantal ronduit héérlijke plekken bezocht, waar ik graag naar terug wil. En, om daar op terug te komen, wie kan 's avonds of ook 's nachts door het centrum van Caïro lopen of rijden en de tienduizenden lampen van kantoorgebouwen en verlichte monumenten in het Nijlwater zien weerkaatst



worden, zonder te denken dat dit toch wel een érg grote en ongewoon bruisende stad is? Wie kan meteen denken aan een 'achterlijke' Arabische cultuur? Alleen een gek!

Samenvattend: de Arabische cultuur stelt wat voor! Wie daar snerend over doet geeft blijk die wereld helemaal niet te kennen! En het gaat daarbij niet alleen om een 'islamitische' wereld.

'Christelijk' negativisme

Een tweede punt om hier te noemen is het onder de Christenen juist veel voorkomende negativisme ten aanzien van Arabieren: dat zijn immers uitsluitend de vijanden van Israël! Maar ook daar is weer voorzichtigheid geboden. De Arabieren zijn vaak hartelijke huisvaders en -moeders die voor hun talrijke kroost 't beste zoeken: rust, toekomstkansen, menselijkheid. Het zijn geen mensen die met een mes tussen de tanden je in het donker opwachten om je te doorsteken. 'De onbesneden Filistijnen', de vijanden van het volk Israël in de Bijbel, zijn niet zonder meer gelijk te stellen aan de (vaak zeer deugdelijk besneden) Palestijnen van nu; voorzover ze moslims zijn, hebben immers deze Palestijnen allen met dat ritueel te maken gekregen. Men kan in principe het volk Israël een warm hart toedragen – heel nadrukkelijk dat doen, zelfs – en tegelijk ook oog hebben voor de Arabieren in hun nood en frustratie. In de praktijk gebeurt dat echter niet of nauwelijks, lijkt 't wel. Naar mijn mening kan veel 'christelijk vooroordeel' ten opzichte van de Arabische wereld niet overeind blijven, noch ten overstaan van de Heer der Kerk noch ten overstaan van de feiten! Ons wordt nergens gevraagd om een heel volk en een hele cultuur af te wijzen op grond van onze voorkeur voor een ander (uitverkoren) volk! Het onmiskennbare feit dat die Arabische wereld geregeld storm loopt tegen Israël en tegen het Westen (geregeld met erg begrijpelijke motieven) doet daaraan niets af. In dat geval is de uitspraak van Anne van der Bijl behartigenswaardig. Van der Bijl, de oprichter van 'Open Doors', merkte in een gesprek met mij (voor de radio) een keer op: „We zullen Israël geen groter dienst bewijzen dan door haar vijanden tot Jezus te leiden!” Aandacht voor de Arabische wereld en de Arabische mens is dus nodig! Meer nog, het is zonde voor God, als we een wereld van zo'n 250 miljoen mensen veronachtzamen, met wat voor motief dan ook.

Een veelkleurige wereld

Ook anderszins is de Arabische wereld veelkleurig. Regimes die zelden 'democratisch' zijn in onze zin van het woord, zullen toch meer of minder ruimte geven voor etnische of religieuze minderheden in hun land. Ook dienaangaande mag men dus niet al te sterk generaliseren! De zeventien miljoen Christenen in de 'Zee van Islam' met zo'n 250 miljoen zielen (de cijfers neem ik over zonder die echt te hebben kunnen controleren) verkeren dan ook in verschillend omstandigheden; dat moet je ook vanaf het begin duidelijk stellen.

De Christenen van *Egypte* zijn zo'n acht miljoen sterk (zeggen onpartijdige buitenstaanders). Zelf spreken ze van zeker tien miljoen en dat lijkt echt teveel; de overheid en islamitische organisaties reppen daarentegen van vier à vijf miljoen, wat aantoonbaar veel te weinig is, om 'ideologische'

*Naar mijn mening
kan veel
'christelijk
vooroordeel'
ten opzichte van
de Arabische
wereld
niet
overeind blijven*

redenen! Ze zijn daarmee veruit de grootste Christelijke gemeenschap in het Midden-Oosten. Is dat nu een 'Vervolgde' Kerk? Een vriend van me die ik hier zeer deskundig acht, vindt dat een te sterk woord en zou liever spreken van een 'gegijzelde Kerk'. Er is een fors aantal beperkende maatregelen die het leven van onze broeders en zusters daar aan banden leggen, bewust aan banden leggen. Daarover moeten we in het vervolg nog spreken. Toch is het onjuist zonder meer te spreken van vervolging. Er zijn wel open kerken, er zijn christelijke boeken die vrij verhandeld mogen worden, er zijn christelijke dorpen en kindertehuizen en scholen. Of dat op langere termijn zo blijft? Men kan het zich met reden afvragen. Niettemin, nu is dat er allemaal wel.

In buurland *Soedan*, waarmee Egypte overigens in opperste onmin leeft, is er sprake van flagrante vervolging. Weinig regimes ter wereld hebben zo'n slechte staat van dienst als het wrede en onderdrukkende bewind van de Soedanese 'ideologische sterke man' dr. Toerabi! Een groot deel van

de wreedheden wordt bewust begaan tegen onze broeders en zusters in het Zuiden. Men zal dat wel 'Islamisering' noemen, daar in Khartoem, maar men kan het met meer reden volkerenmoord noemen, genocide. Desondanks groeit de Kerk in Soedan, en ze groeit sterk, vertellen mensen die het weten kunnen!

In *Algerije* is er geen zeer barbaars regime (hoewel!), maar de moslimfundamentalistische oppositie is ongekend moordzuchtig! De slachtingen die ze aanrichten maken ze tot gevreesd en ook gevolgd object van studie bij regeringen van alle omliggende landen... Niet omdat ze voor de Islam zo gemiddeld zijn, maar juist omdat ze dat niet zijn! Betreffende regeringen zijn echt doodsbenuwd dat dat soort geweld overslaat naar hun gebied...

In *Jordanië* treft men een zeer tolerante Islam aan. Op diverse reizen naar dat mooie land is me dat gebleken. In Amman kan je Christelijke boekhandels bezoeken, er is een Bijbelgenootschap en Kroonprins El Hassan bin-Talal (geen zoon maar broer van de koning) heeft in een opmerkelijk deskundig en ruimhartig boek over de Christelijke Kerk opmerkelijk tolerante dingen gezegd. Wie alle Islamitische regimes als gelijkelijk christenvijandig beschouwt moet zijn boek *Christianity in the Arab World** lezen voordat men tot verdere ongenueanceerde uitspraken komt. Ik heb in Amman inmiddels diverse diensten bijgewoond, van kerken van uiteenlopende signatuur en de (relatieve) vrijheid van zusters en broeders ervaren. Opnieuw, of dat altijd zo blijven zal is daarmee niet gezegd; het Midden-Oosten is notoir turbulent. Op dit moment is dat echter zo en daar gaat het om.

Om dit veel te korte overzicht af te sluiten, in *Irak*, waar ik anderhalf jaar geleden was, werd door Christenen écht positief geoordeeld over het regime van Saddam Hoessein. Dat bewind, dat terecht in de wereld bekendstaat als wreed en wispelturig, zorgde namelijk goed voor religieuze minderheden. Men zei – en méende het ook! – dat Iraakse Christenen het beter hadden dan geloofsgenoten in de meeste landen eromheen...

Dus moeten we zeggen dat de Arabische wereld niet alleen zéér complex in elkaar zit, maar soms ronduit verwarrend is! Wat is wat, en wat is waar, in die verwarrende wereld?

* Uitgave van 't "Royal Institute for Interfaith Studies. Amman



Maranatha!

Hoe blijf ik 'bij de tijd'?

Johan Klein, Rijswijk

De vorige keer maakten we kennis met de Maranatha-boodschap van Johannes de Heer. Deze keer gaan we in op de vraag: maakt het voor de keuzes die je maakt in het hier en nu verschil of je naar Jezus' komst uitkijkt of niet? De Opbouw-lezer die mij in een Amsterdams café n.a.v. mijn eerste artikel fjntjes liet weten dat het „óók belangrijk kan zijn je met het hier en nu bezig te houden” had gelijk. De vraag is: waarmée hou je je in het hier en nu bezig? Als een visie op het komende Koninkrijk ontbreekt, kan je leven naar alle kanten openwaaien maar toch potdicht blijven.

Je tijd vooruit

Het geheim van Johannes de Heer was zijn christelijke werkelijkheidszin. Hij stond met beide benen in het Koninkrijk Gods. En zijn boodschap was zó bezielend, dat er veel christelijke aktie uit is voortgekomen. Ik noem de NCRV en – na zijn dood – de Evangelische Omroep. Op 1 juli 1919 verscheen het eerste nummer van *Het Zoeklicht*, het orgaan van de Maranatha-beweging. De eerste zinnen van het hoofdartikel (van de hand van Prof. J.H. Gunning Jr.) drukten meteen de kern van de Maranatha-boodschap uit: „*De verwachting van de Toekomst des Heeren Jezus is het eigenlijk leven der Gemeente. De gemeente is dat deel der mensheid hetwelk de zekerheid heeft dat de levenskracht welke zij in zich draagt, eerlang ook, zichtbaar voor aller ogen, de wet des heelals zal zijn.*” Een lange zin, maar het gaat dan ook over de eeuwigheid en de gedachte die het bevat is duizelingwekkend. Wij hebben vaak het gevoel dat ons geloof en onze opvattingen sterk verouderd zijn en dat we al blij mogen zijn als we ze zonder al te veel kleerscheuren door de tijd kunnen heendragen. Schaamte houdt ons heel vaak tegen om het ook uit te dragen. Wat *Het Zoeklicht* hierboven zegt, komt hierop neer: christenen lopen niet achter, maar zijn hun

tijd ver vooruit. Wat nu nog onzichtbaar aanwezig is in het hart van de gelovige en daar z'n werk verricht, vormt straks de wet van het heelal. En iedereen zal het zien! Dan zijn de rollen omgekeerd: dan schamen de christenen zich niet meer (ja, voor hun schaamte!), maar dan zal iedereen, binnen en buiten de kerk, zich doodschamen die wel 'bij de tijd' maar niet uit verwachting heeft geleefd! De werkelijkheid die in een kind van God leeft, de werkelijkheid *waarin* een kind van God leeft, blijkt straks in het heelal dé werkelijkheid, de *enige* werkelijkheid te zijn. Die visie geeft bezieling en brengt élan in het leven van christenen. „Het zichtbare is tijdelijk, het onzichtbare eeuwig,” schreef Paulus (2 Kor. 4:18) en hij schaamde zich niet voor het evangelie.

Buiten de werkelijkheid

Als Satan christenen wil verzwakken en hun hun élan ontnemen, is het voor hem zaak éerst hun werkelijkheidsbeleving te veranderen. Christenen die niet meer op de Toekomst gericht zijn, gaan verkeerde prioriteiten stellen.

„De vraag is niet: komt Gods Koninkrijk? – maar: „Laten wij ons er voor inschakelen?”

Om dat te bereiken moet Satan eerst hun horizon vernauwen. En dat kan het beste door hun horizon ogenschijnlijk te *verwijden*. Gooi het leven van christenen naar alle kanten open en het komt uiteindelijk potdicht te zitten voor het Koninkrijk Gods. En dat is precies wat er is gebeurd. Wij hebben 'zicht' gekregen op allerlei zaken, waardoor het zicht op Jezus' toekomst flauwer werd. En tenslotte kwamen we erachter dat we op tal van zaken het zicht zijn kwijtgeraakt. Veel christenen moeten voor zichzelf bekennen: ik zie het niet meer, en ik zie het niet meer zitten. De geestelijke verwarring waarin we zijn terecht gekomen is dat onze blik van Jezus'

Toekomst is *afgeleid*. Johan de Heer zei het zó: „'Jezus zien' wil zeggen: een blik hebben op Zijn toekomst. En de juiste blik op Zijn toekomst is: Jezus zien.” Ook veel pogingen tot verdieping van het persoonlijk geloofsleven stranden, omdat ze in het hier en nu blijven steken. We zijn buiten de werkelijkheid komen te staan en zijn daardoor moeilijk inzetbaar geworden. Dat proces heeft zich de afgelopen decennia volgens mijn eigen waarneming voltrokken in drie fasen. De eerste fase beschreef ik in de beide vorige artikelen: de fase van de horizontalistische theologie. Christenen moesten zich niet meer richten op de komende wereld, ze moesten déze wereld proberen te verbeteren: samen met niet-christenen, in de eerste plaats met marxisten. Dit moest mislukken, zoals alle eerdere pogingen om Gods Koninkrijk op aarde te stichten mislukt waren. Die mislukking wordt intussen erkend, maar het kwaad is geschied: men heeft alleen nog déze wereld over en de wankelende hoop dat het ooit beter zal worden.

In orthodox-christelijke kring verliep die eerste fase natuurlijk anders: wij wisten dat wij geen hemel op aarde konden brengen, maar ook bij ons werd, naar de geest van de tijd, evenredig sterke nadruk op het hier en nu gelegd. Ook bij ons werd de blikrichting van de Toekomst afgeleid. Met het resultaat dat er een generatie opgroeide die niet meer in staat is het hier en nu te relativiseren en die, trendmatig gesproken, de verkeerde prioriteiten stelt. In m'n eerste artikel (*Het einde van het hiernamaals?*) schreef ik al over de torenhoge verwachtingen die we aan dit leven zijn gaan stellen, niet alleen wat materiële dingen betreft, maar ook – en misschien wel vooral – in relaties. Vriendschappen, huwelijken, de gemeente: alles moet perfect zijn (behalve wij zelf natuurlijk, want wij moeten „onszelf kunnen zijn”). Weigeren wij „ons te laten troosten” met de eeuwige heerlijkheid, omdat we in wezen het gevoel hebben dat we „er straks niet meer zijn”? (In de hemel is geen bier, daarom zuipen wij het hier?) Totdat we een infarct(je) krijgen en elke – versoberde – dag daarna als een cadeautje aan de voor-



avond van de Grote Verjaardag ervaren. Om blij te kunnen zijn moet veel ballast overboord.

Hoe blijf je 'bij de tijd'

Deze keer wilde ik nadruk leggen op een ander aspect; het veld van interesses komt steeds meer *buiten* het Koninkrijk te liggen. Ik doel niet op het feit dat christenen er hobby's op na houden die niets met godsdienst te maken hebben. Zulke hobbies heb ik zelf ook, de schepping is rijk geschaakt. Maar waar het mij om gaat is dit: dat onder jong volwassen christenen de betrokkenheid bij het Koninkrijk Gods steeds verder afneemt. De televisie speelt daarin een belangrijke rol. De teevee brengt ons het nieuws uit de wereld door de ogen van de wereld: zij schotelt ons voor wat we belangrijk moeten vinden. Dat klinkt zelfs door in de gebeden en preken van jonge predikanten die graag aktueel zijn: je vindt er de hot items van het journaal en de aktualiteitenrubrieken in terug. Ik zag liever dat die dominees hun aktuele informatie uit het maandblad van Open Doors en Zwart-wit van Dorkas haalden: daar vind je de hot items van het Koninkrijk. De wereldse media berichten ons dat in Afrika miljoenen mensen op de vlucht zijn als gevolg van burgeroorlogen, maar ze vertellen ons niet dat de islamitische regering van Soedan in het zuiden van het land het christendom probeert uit te roeien en dat in Mexico duizenden protestantse indianen uit hun dorpen hebben moeten vluchten voor hun roomse vervolgers. De media vertellen het ons wanneer een islamitische minderheidsgroepering in Pakistan wordt onderdrukt, maar als in een door het Leger des Heils gestichte stad ruim tienduizend inwoners op de vlucht slaan voor het geweld van fanatieke moslims die plunderen en brandstichten, kijken die media de andere kant uit. Als in China een politieke dissident wordt veroordeeld, schenken radio en teevee er alle aandacht aan; als voor de zoveelste maal een bekende huiskerkleider wordt opgepakt en kerkgangers in elkaar worden geslagen en zelfs uitgekleeft door de veiligheids politie, zwijgen de media. De christen die het journaal en een 'gewone' krant als informatiebronnen heeft, komt er nooit achter dat de kerk in China explosief groeit: per dag gaan zo'n twintigduizend Chinezen over tot het christelijk geloof. Evenmin krijgt hij te horen dat uitgerekend in het noorden van Soedan(!) een toenemend aantal moslims

de Koran vaarwel zegt en de Heer Jezus aanneemt.

Er is in onze kerken (en bij de vrijgemaakten en chr. gereformeerden is het niet anders) een toenemend aantal jonge christenen die geen christelijk dagblad lezen en niet geabonneerd zijn op een christelijk tijdschrift of een kerkbode. Zij sluiten zich daarmee af voor informatie over wat er omgaat in Gods Koninkrijk. Ook de geestelijke ontwikkelingen in ons eigen land en ons eigen werelddeel zijn voor hen een onbekende wereld. Ze kunnen geen dwaalgeesten meer onderscheiden en ontvangen geen impulsen meer van goede zijde. Ze willen best in hun hart de Heer Jezus liefhebben, maar de aderen waardoor bezieling en stimulans hun hart zou kunnen bereiken, zijn afgeknepen. 'Als het met je hart maar goed zit': geen cardioloog zal het er mee eens zijn, het probleem begint bijna altijd in de bloedvaten! Als die zijn dichtgeslibd met 'ballast', krijgen hart en hersenen geen voeding meer.

Creatief gebedsleven

Waarom is dat zo erg? Hierom: omdat we op deze manier voor God vermin-

"Als het met het hart maar goed zit": geen cardioloog zal dat beamen, het probleem begint bijna altijd in de bloedvaten!"

derd inzetbaar zijn. Hij kan ons dan niet meer inschakelen op momenten en in situaties waar christenen *nodig* zijn. Ik heb in deze serie steeds benadrukt dat wij, christenen, niet in staat zijn op aarde Gods Koninkrijk tot stand te brengen. Tot Christus' terugkomst is de 'overste dezer wereld' de Satan. Maar daar zit een keerzijde aan. Christus' Koninkrijk *komt* en *is komende* in deze wereld, daar hoeven we niet aan te twifelen. De vraag is: zijn wij daarbij betrokken, laten wij ons daarbij door Christus inschakelen? Wie zich voor informatie over de komst van dat Koninkrijk afsluit, *amputeert zijn mogelijkheden* op dat punt. Hij vergooit z'n kansen en maakt zichzelf onbruikbaar. Allereerst is er de mogelijkheid om als *bidder* te worden in geschakeld. Wij gereformeerden hebben altijd veel

nadruk gelegd op Gods souvereiniteit, en terecht, maar van de evangelischen hebben we moeten leren dat de Here vaak wacht met zijn ingrijpen tot zijn kinderen erom gaan *vragen*. „Op het zendingsveld werd de stagnatie pas doorbroken als het thuisfront weer begon te bidden,” heb ik Ds. Van den Brink eens in een preek horen zeggen. Ook in de Lijdende Kerk blijft deze eenvoudige waarheid steeds weer waar. Hoeveel rijker en 'creatiever' wordt het gebedsleven van een christen die zich voedt met informatie over Gods Koninkrijk en daaruit de impulsen voor zijn gebedsleven ontvangt. Ds. A. v.d. Dussen schreef onlangs in dit blad nogal vrijmoedig dat God zijn kinderen uitnodigt „om met Hem mee te denken”. Dat kan alleen als we ergens bij betrokken zijn en ons laten inschakelen. Anders verzandt ons gebedsleven in algemene heden en verpietert het op den duur. Paulus schreef zijn blijdschapsbrief aan de gemeente van Filippi, waarvan de leden „zowel bij mijn gevangenschap als bij mijn verdediging en bevestiging van het evangelie, deelgenoten” waren van „de mij verleende genade”. Zo'n gemeente kan hij bemoedigen en bezielen met de wens dat haar liefde „nóg overvloediger wordt in helder inzicht en fijngevoelheid: dan zult ge rein en onberispelijk zijn tegen de dag van Christus, vervuld van de vrucht van gerechtigheid, welke is door Jezus Christus, tot eer en prijs van God”. Aan een gemeente waar 'geestelijke inteelt' heerste, had hij zó niet kunnen schrijven!

Giftenpatroon

Begrijpt u me niet verkeerd: ik bedoel niet dat alle christenen zich bij alles in Gods Koninkrijk moeten betrekken weten of dat alle christenen dezelfde geestelijke interesses moeten hebben. Ook daarin is er verscheidenheid. Soms is het voor een intens gebedsleven nodig je tot enkele onderdelen, of zelfs tot één onderdeel te beperken. Bovendien heeft niet iedereen evenveel tijd en kan niet iedereen evenveel verwerken. Zelf werd ik een kleine twee jaar geleden weer eens met mijn beperkingen geconfronteerd door een licht herseninfarct: des te noodzakelijker werd het opnieuw mijn prioriteiten te stellen! Wat mij verontrust is dat een toenemend aantal christenen, vooral onder de jong-volwassenen, zich niet meer betrokken voelt bij de voortgang van het Koninkrijk Gods. Wie zijn leven niet meer bekijkt in het oneindige per-



spectief van de eeuwige heerlijkheid, sluit zich met z'n interesses op in deze wereld. Het meest schrijnend uit zich dat in het giftenpatroon. Steeds meer jonge christenen geven niet meer aan christelijke, maar aan algemene doeleinden, waar ook de mensen van de wereld aan geven: het Rode Kruis, Artsen zonder grenzen, Amnesty International. Hun argument daarbij is dat je met hulpverlening niet mag discrimineren: je moet goed doen aan alle mensen. Daarmee geven ze te kennen zich niet meer verantwoordelijk te voelen voor het specifieke christelijke werk dat samenhangt met de voortgang van Gods Koninkrijk. Hier ontbreekt opnieuw een eeuwigheidsvisie. 3xM, het christelijk mediaproject dat door evangelisatie-uitzendingen tal van landen in de wereld bedient en cursussen verzorgt voor de vele mensen die reageren, wijst er regelmatig op dat de beste ontwikkelingshulp bestaat uit de verspreiding van het evangelie: daardoor ontwaken mensen uit hun lethargie, worden 'zelfredzaam' en komen ook in maatschappelijk opzicht tot verheffing. De wereld komt vaak niet verder dan dweilen met de kraan open: het evangelie vormt een remedie aan de bron! Als de boven beschreven ontwikkeling zich doorzet, zal veel christelijk werk, dat zo veel rijke vruchten afwerpt en zo veel levens voorgoed heeft vernieuwd, moeten inkrimpen en tenslotte moeten stoppen. We kunnen straks niet bij Christus en zijn vervolgd broeders aankomen met de verontschuldiging dat we 'goed gedaan hebben aan alle mensen', wanneer we dat niet in het bijzonder „aan de *huisgenoten des geloofs*”, aan de *'minsten van Zijn broeders'* hebben gedaan! „Ik heb je nooit gekend,” zegt Hij dan.

Volgende keer hoop ik, kort, de derde fase in genoemde ontwikkeling te beschrijven en meer aandacht te besteden aan de blijmoedige remedie, opdat „uw harten niet door droefheid wegwijnen.” En dat is dan echt het slot, onder de titel: „Maranatha! De bruid zingt: KOM!”

Voor de kinderen

Het is alweer bijna Pasen. Er liggen overal weer eieren te koop voor het lentefeest. Natuurlijk weten wij wel dat deze eieren niets met Pasen te maken hebben, maar dat het paasfeest alles te maken heeft met het sterven van Jezus aan het kruis voor de dingen die wij verkeerd deden en doen, en de opstanding uit het graf na drie dagen. Daar gaat deze puzzel dan ook over. Achter elke vraag staat een cijfer tussen haakjes. Dit betekent dat je van het antwoord deze letter moet nemen. Als er b.v. een 4 staat en het antwoord zou zijn 'kruis' is de vierde letter een i. Zet je al deze letters naast elkaar dan vind je een uitspraak van een van de toeschouwers bij de kruisiging van Jezus.

1. Hoeveel discipelen had Jezus? (2)
2. Nadat Jezus had gegeten met de discipelen gingen ze naar een plaats om te bidden. Hoe heette deze plaats? Matth. 26:36 (7)
3. Waarmee sloeg men het oor van de slaaf af? Matth. 26:51 (3)
4. Welke discipel zei drie maal dat hij Jezus niet kende? (4)
5. Naar welke stadhouder werd Jezus gebracht? 27:2 (3)
6. Gaf Jezus antwoord op de vragen van de mensen die hem beschuldigden? In Matth. 26:63 staat dat Hij bleef... (3)
7. Waar mochten de oudsten het geld dat Judas terug gaf niet in doen omdat het bloedgeld was? Matth. 27:6 (6)
8. Hoeveel zilverlingen had Judas gekregen? Matth. 27:3 (1)
9. De oudsten kopen een begraafplaats voor het geld dat Judas teruggaf. Voor wie zal de begraafplaats gebruikt worden? Matth. 27:7 (9)
10. Van wie kochten ze deze begraafplaats? Matth. 27:10 (3)
11. Wie zond Pilatus een boodschap dat hij Jezus moest loslaten omdat Hij onschuldig was? Zijn... Matth. 27:19 (5)
12. Hoe heette de gevangene die los werd gelaten? 27:21 (2)
13. Wat liet Pilatus met Jezus doen voor hij Hem overgaf om gekruisigd te worden. Matth. 27:26 (3)
14. Waar was de kroon van gemaakt die men Jezus opzette? Matth. 27:29 (6)
15. Uit welke plaats kwam Simon, de man die werd gedwongen Jezus' kruis te dragen? Matth. 27:32 (4)
16. Wat kreeg Jezus te drinken? Matth. 27:34 (3)
17. Op welk uur kwam er een dikke duisternis over het land? Matth. 27:45 (1)
18. Wat voor mensen werden er gelijk met Jezus gekruisigd? Matth. 27:38 (2)
19. Wat scheurde er van boven naar beneden. Matth. 27:51 (2)
20. In wat voor zuivere stof wikkelden ze het lichaam van Jezus? Matth. 27:59 (3)
21. Wat deden ze met de steen voor het graf van Jezus? Ze zetten er een wacht voor en... de steen. Matth. 27:66 (6)
22. Hoe heette de man in wiens graf Jezus lag. Matth. 27:57 (2)
23. Wie hadden Jezus' lichaam gestolen volgens de wacht? Matth. 28:13 (1)
24. Wat wentelde de engel weg en ging er op zitten? Matth. 28:2 (1)

De oplossing van de vorige keer was: De Israëlieten deden opnieuw wat kwaad is in de ogen des Heren.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

In dat huis daar woont een vrouw

Erfdochters

Achterna gezeten door een paar jongens uit haar klas vliegt het kleine meisje bij ons de tuin in.

'Mag ik even bij u binnen, ze pesten me!'

Hijgend en half huilend van angst voor die ellendige jongens zit ze even later in de kamer. Een glas fris en een koekje doen wonderen. Ze kan weer een beetje lachen. Kijkt vrijmoedig om zich heen. Ik kijk ook. Naar haar. Een klein verwaarloosd meisje met veel te wijze ogen. In de daarop volgende weken zie ik haar vaker want ze moet nogal eens vluchten voor de pesters. En ik hoor een verhaal. Papa weggegaan. Mama nieuwe vriend. Mama krijgt een baby. Vriend boos. Ruzie.

Aan dat kleine meisje moest ik denken toen ik die twee jonge vrouwen ontmoette. Zusjes, die hun vader vroeg verloren.

Zou er minder woestijn in hun leven zijn geweest als papa niet doodgegaan was?

Mij schoot toen de vaderlijke zorg van God te binnen voor de dochters van Zelafead. Ik zocht de kleine geschiedenis op in Numeri 36.

Een erfdeel voor de dochters. Het land beërven. Als koninginnen heersen. Is dat iets om naar uit te kijken, ook al heb je in dit leven het erfgoed -de aanwezigheid- van je vader gemist?

Ach -
hoe zijn ze geworden
de dochters van de man
die God vreesde

hoe zijn ze eenzaam en bang
gegroeid tot vrouwen
omringd door tranenfloers
en rouwklacht

denk aan Uw beloften
o God, voor de dochters

kinderen van een man
oprecht en wijkende
van het kwaad
bekend in de poorten
van Uw volk
hij die dochters verwekte
en stierf

ach -
hoe zijn ze geworden
de dochters van de man
die God vreesde.

Num.36:2 Matth.5:5 Openb.5:10

Ytje Veeffkind-Eenkhoorn,
Amersfoort

Persschouw

Gods plan en onze verantwoordelijkheid

In het geloof belijden we dat God een plan heeft met ons leven. Van het concert van ons leven heeft God het programma. Is dit plan voor ons totaal verborgen? Kan ik dan niet weten hoe en waar God mij roept? Hoe wil Hij mij duidelijk maken waar Hij mij wil inzetten in zijn koninkrijk? God geeft ons vingervingers en handvatten. Dat doet Hij over het algemeen niet door rechtstreekse stemmen vanuit de hemel. We zouden dat wel willen. Het zou wel gemakkelijk zijn om het zwart/wit op een briefje te krijgen hoe onze toekomst eruit ziet. Het gaat meestal anders.

Hoe dan wel? Om te beginnen geeft God ons Zijn Woord als reisgids en kompas. Daarmee is al een heel stuk leiding gegeven! Een mooi voorbeeld geeft de Deense filosoof Søren Kierkegaard. Een koning geeft zijn ambtenaren duidelijke bevelen. Maar die ambtenaren gaan de hele dag zitten discussiëren over de vraag: wat zou die koning nu precies bedoelen? Zo komt er in dat rijk niets goeds van de grond. Schijnbaar nemen die ambtenaren de bevelen van de koning heel serieus. Maar in werkelijkheid lappen ze zijn geboden aan hun laars, want het komt op eenvoudige gehoorzaamheid aan! Toch blijven er veel vragen over. Vragen waarbij rechtstreekse informatie vanuit de hemel achterwege blijft. Gods plan wordt ons echter gaandeweg duidelijker via mensen die op onze weg komen en via omstandigheden in ons leven. Daarbij laat God ruimte voor onze creativiteit en inventiviteit. We mogen meedenken over de gang van ons leven, we worden met hoofd en hart betrokken bij de beslissingen die genomen moeten worden, zoals beroepskeus, partnerkeus enzovoorts. God behandelt ons niet als robots die via de afstandsbediening worden bestuurd, maar zelf willoos zijn. We zijn mensen met verstand en geweten. Het is niet de bedoeling dat we op de automatische piloot gaan koersen. God werkt in ons leven niet met een technische handleiding, maar met een Vaderlijke handreiking. Spoor zoeken bij de lamp van het Woord is nu eenmaal heel iets anders dan het raadplegen van een spoorboekje. Het mooie beeld uit Psalm 119, dat spreekt van het Woord van God als een lamp voor onze voet en een licht over ons pad, maakt duidelijk dat je in dit leven mag spoor zoeken met een zaklamp. Bij elke stap die je zet, heb je weer opnieuw het licht van die

lamp nodig. Het is dus geen schijnwerper waarmee je honderden meters vooruit kan kijken. Je hebt net genoeg licht voor de volgende stap. Je moet dus steeds blijven opletten. Steeds blijven vragen: „Heere, wat wilt u dat ik doe zal?” Daarbij wordt ons verstand ook ingeschakeld met een stukje nuchter overleg en menselijke mondigheid. Dit stuk knipten wij uit een artikel van Dr. J. Hoek getiteld: „Hoe weet een jongere zich geroepen?”, door hem geschreven in „De Waarheidsvriend”, wekelijks orgaan van de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk. Het zal altijd wel moeilijk blijven om in het geloof klaar te komen met het spanningsveld, dat voor ons gevoel bestaat tussen Gods plan en onze menselijke verantwoordelijkheid. Ons geestelijk gezichtsvermogen is nu eenmaal beperkt. Wij kunnen niet door de dingen heen kijken. Maar als wij onze taak verstaan om in deze wereld elke dag als kinderen van God bezig te zijn in kleine en grote dingen en daarbij ons laten voorlichten door Gods Woord zullen wij rust vinden in de zekerheid, dat onze hemelse Vader zich in zijn planning niet vergist en bidden wij:

„Doe Gij ons werk gelukken, Heer,
en laat het strekken tot uw eer.
Gij licht der wereld, ja doorschijn
geheel ons doen, geheel ons zijn”.
Gezang 373:4 NLB.

O. Mooiweer, Enschede

Kerknieuws

Beroepen/Intrede/ Afscheid

Beroepen: door Bunschoten/Spakenburg: ds. A. Boshuizen te Amsterdam/TZW.

Adressen

NGK Culemborg
Ds. J.A. de Vries: nieuw adres Aletta
Jacobsdijk 24, 4105 EB Culemborg, tel.
0345 532095
NGK Bilthoven
Postadres: Ned. Geref. Kerk Bilthoven,
Postbus 470, 3720 AL Bilthoven
Adres ds. G. Hanscamp: Soestdijkse-
weg Zuid 87, App. C5, 3732 HE De Bilt,
tel. 030 2211870

Overig nieuws

Examens Theol. Universiteit CGK
Het college van hoogleraren van de
Theologische Universiteit Apeldoorn



heeft medegedeeld dat op 21 februari jl. het doctoraal-I examen met goed gevolg is afgelegd door mevr. A.E. Smouter-de Rooij en door de heer W. Molemaker. Beiden behoren tot de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Voorjaarsvergadering SEV

De voorjaarsvergadering met de kerken van de Stichting Emeritaatsvoorziening 'SEV' zal worden gehouden op woensdag 14 mei 1997 in de Jeruzalemkerk, Troosterlaan 65 te Utrecht. Aanvangs-uur: 19.30.

Regionale vergadering kerken van het Noorden

Constituerend: br. Bergsma (Groningen), praeses, ds. C.C. Koolsbergen (Assen), scriba en br. Thijs (Haren) assessor. Vóór het vaststellen van de agenda overdenkt ds. F. Gerkema (Groningen) het plotseling sterven van ds. M. Doornbos uit Ten Post. Hij betuigt namens de Regiokerken zijn medeleven met de familie en ook met de gemeente van Ten Post waaraan ds. Doornbos zo lang verbonden is geweest. Vervolgens rapporteert ds. Gerkema over het gesprek dat heeft plaatsgevonden tussen een door de Regio ingestelde commissie en de gemeente van Ten Post. De commissie hoopt het gesprek met de kerkenraad van Ten Post te vervolgen en zo spoedig mogelijk daarvan op een komende vergadering verslag te doen. Het voorstel van Heerenveen, om de landelijke versie van het Ondertekeningensformulier te gaan gebruiken, wordt door de vergadering aangenomen. Dit formulier zal op de volgende vergadering worden ondertekend. De vergadering neemt vervolgens kennis van de melding door de afgevaardigden van Hoogeveen met betrekking tot bezwaren van enkele broeders tegen enkele onderdelen van de Dordtse Leerregels. Als toelichting dient een schrijven van br. Geertsema. Ds. Muller stelt voor dit punt door te schuiven naar een volgende vergadering, dit in verband met het te laat binnenkomen van betreffende stukken. De vergadering gaat daarmee akkoord. De leden van de bezoekencommissie, de brs. Geertsema, Gerkema en Thijs, doen verslag van hun bezoeken aan de kerken in de Regio. Verschillende onderwerpen zijn door de kerkenraden naar voren gebracht, deze worden alle in positieve zin besproken. Wolvega zal nog worden bezocht, de volgende vergadering zal het werk van de commissie worden geëvalueerd. Bij de rondvraag van de kerken deelt ds. G. Haveman mee dat de avonddiensten in Wolvega zijn terugge-

bracht van vier naar twee per maand. Deze diensten zullen op een speciale wijze worden ingevuld. Ds. Gerkema meldt dat br. Gerlof van Rheenen, student aan de TH te Kampen, als stagiair is verbonden aan de Tehuisgemeente te Groningen. Verder wil ds. Gerkema, om ieder misverstand na eerdere en onjuiste publicaties te voorkomen, vermeld zien dat hij geen enkele huwelijksbevestiging zal leiden voor de tijd van één jaar.

Concert ten bate van NG-kerkgebouw Den Helder

Na Genève en Parijs is nu Den Helder aan de beurt. Leerlingen van de Musikschule in het Duitse Papenburg geven op woensdag 26 maart (20.00 uur) een concert in de Lutherse Kerk aan de Wezenstraat in Den Helder. Een blokfluitensemble en een mandoline-orkest, beide met 16 spelers, verzorgen een zeer gevarieerd programma. De toegang is gratis, de opbrengst van de kollekte is bestemd voor de stichting die het kerkgebouw (van de Nederlands Gereformeerde Kerk) beheert.

Onder
andere(n)

Congres Christen Pedagogen

Op zaterdag 22 maart organiseert de Vereniging voor Christen Pedagogen en Beroepsopvoeders (VCPB) in Zwolle

een congres over waarden en normen in de opvoeding.

Plaats: Aula van het Carolus Clusius College (ingang Kamperweg). Er zijn lezingen, workshops voor verschillende werkvelden en een forumdiscussie. Informatie: 020 6257141 (ICS) of 0223 617128 (H. Algra)

Open Huis Christelijke Hogeschool Ede

Vrijdag 4 april opent Christelijke Hogeschool Ede opnieuw de deuren voor belangstellende aspirant-studenten. Deze keer heeft men de gelegenheid de groeiende hogeschool in de middag- en avonden te bezoeken. De Edese hogeschool, een voortzetting van De Vijverberg-Felua, is, zo meldt het persbericht, dit jaar extra in beweging. De nieuwbouw is gereed en de school biedt de student de nieuwste faciliteiten. In Ede kan worden kennisgemaakt met opleiding voor Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Leraar Basisonderwijs, Godsdienst Pastoraal Werker, Personeel en Arbeid, Journalistiek/Voorlichting en de opleiding tot Verpleegkundige. Tijdens het Open Huis worden workshops gegeven, men kan er ook kennismaken van contractactiviteiten, cursussen (voor gezondheidszorg, welzijnswerk, basisonderwijs en kerkenwerk), en onderzoek/begeleiding binnen organisaties. Vrijdag 4 april dus, van 16.00 tot 20.00 uur aan de Oude Kerkweg 100 in Ede. Tel. 0318 696300

Jongerenhuisvesting

Ga je het komende jaar voor het eerst op kamers, omdat je in een andere stad gaat studeren/werken? Dan is dit waarschijnlijk belangrijke informatie voor je. Er zijn namelijk in een aantal grotere steden huisvestingsprojecten voor christelijke jongeren. Die projecten hebben tot doel onderdak te bieden aan jongeren die de overstap maken van ouderlijk huis naar zelfstandig wonen. Dat onderdak wordt geboden voor één (of twee) jaar, in jongerenhuizen die variëren in omvang. In het kleinste huis kunnen 5 mensen terecht, in het grootste circa 16. De huizen hebben verschillen als het gaat om de criteria die worden gehanteerd voor toelating, duur van het verblijf, huisregels enz. Maar op ten minste één punt komen ze overeen. Er is gastvrij onderdak voor jongeren die gezamenlijk – vaak samen met één of meer hoofdbewoners – inhoud willen geven aan een christelijk geïnspireerde leefomgeving. Voor alle huizen geldt dus dat je er zelfstandig woont, maar dat er ook ruimte is voor gezamenlijke maaltijden, bijbelstudies en andere activiteiten. Er zijn zulke jongerenhuizen in Amsterdam, Eindhoven, Groningen, Leiden, Rotterdam, Utrecht en Zwolle.

Heb je belangstelling en komt jouw toekomstige studie/werkstad in dit rijtje voor? Vraag dan een folder met meer informatie, en/of een aanmeldingsformulier aan bij het huis van jouw toekomstige stad. Je aanmelding ontvangen we graag zo snel mogelijk!

De (secretariaats)adressen zijn:

Commissie Huisvesting Amsterdam (CHA), Crynssenstraat 59-I, 1058 XV Amsterdam
Interkerkelijke Stichting Evangelisch Centrum Koenraad (ISECK), Isidorusweg 19, 6524 KD Eindhoven, tel. 040 2449686

Stichting Evangelisch Ontmoetingscentrum Groningen (SEOG), Oosterhaven 12, 9723 AP Groningen, tel. 050 3141390 (vragen naar: Debora, Tobias of Eveline)

Jongerenhuis Leiden, Boekweitkamp 15, 2353 HH Leiderdorp, tel. 071 5416536

Evangelische Stichting Jongerenhuisvesting Rotterdam (ESJR), Oppland 13, 2905 AN Capelle a/d IJssel, tel. 010 4505842

Stichting Evangelische Huisvesting (SEH), Postbus 42, 3500 AA Utrecht

Stichting Diaconaal Jeugdhuisvestingsproject Zwolle (SDJZ), Coreemarkte 21, 8016 LA Zwolle

